

Analýza předpokladů a vzdělávacích potřeb pedagogických pracovníků pro zkvalitňování jejich práce

Učitelé ZŠ a SŠ

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR

7. května 2009

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

VEŘEJNÁ ZAKÁZKA JE SPOLUFINANCOVÁNA EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM
A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY

Obsah

METODIKA	5
CÍLE VÝZKUMU	5
CÍLOVÁ SKUPINA.....	5
VÝZKUMNÁ METODA	5
STRUKTURA SOUBORU	6
HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ	8
Výběr povolání.....	8
Příprava na povolání – hodnocení přípravy	9
Výkon povolání; klady/zápory profese a pracovní podmínky	9
Změny ve školství a výzvy; další vzdělávání, RVP a individuální přístup.....	10
Porovnání názorů studentů pedagogických fakult a učitelů vyučujících na ZŠ nebo SŠ	11
DETAILNÍ ANALÝZA	16
1. MOTIVACE K VÝKONU POVOLÁNÍ UČITELE	16
1.1. <i>Cesta k učitelství; důvody pro a proti výběru učitelské profese</i>	16
Faktory a skutečnosti motivující k rozhodnutí se pro povolání a jejich důležitost.....	17
Důvody proč se mladí nedávají na dráhu učitele a jejich důležitost.....	18
1.2. <i>Důvody a skutečnosti pro a proti setrvání v profesi</i>	20
Důvody pro setrvání a jejich důležitost.....	20
Důvody pro ukončení profesní dráhy učitele a jejich důležitost.....	21
2. PŘÍPRAVA UČITELŮ	24
2.1. <i>Důvody pro výběr studia na pedagogické fakultě a jejich důležitost</i>	24
2.2. <i>Hodnocení přípravy učitelů na pedagogických fakultách VŠ</i>	25
2.3. <i>Nedostatek praktických zkušeností</i>	28
3. UČITELSKÁ PROFESE	31
Spokojenost.....	31
Tendence ke změně povolání	32
Osobní postoj k profesi	33
3.1. <i>Klady učitelské profese</i>	33
3.2. <i>Zápory učitelské profese</i>	35
3.3. <i>Bodové grafy</i>	37
Segmentace	41
4. PODMÍNKY VE ŠKOLSTVÍ	44
4.1. <i>Pracovní podmínky</i>	44
Vybavenost pracoviště - školy	44
Vztahy v kolektivu	46
Pracovní ohodnocení.....	47
4.2. <i>Opatření na zlepšení podmínek</i>	49
4.3. <i>Jak zvýšit prestiž učitele?</i>	50
5. SPOLEČENSKÉ VÝZVY	52
5.1. <i>Rámcové vzdělávací programy</i>	52
Kritika RVP.....	55
5.2. <i>Další vzdělávání učitelů</i>	57
Důležitost dalšího vzdělávání	57

Možnosti dalšího vzdělávání.....	58
Účast na dalším vzdělávání.....	59
Důvody účasti na dalším vzdělávání.....	60
5.3. <i>Individuální přístup učitelů k žákům</i>	61
Vnímání potřeby individuálního přístupu	61
Hodnocení žáků.....	62
Realizovatelnost individuálního přístupu.....	62
Názory učitelů na výběrové a speciální třídy	63
Indexy.....	65

Metodika

Cíle výzkumu

Ze zadání výzkumu a následných pracovních jednání zástupců zadavatele s členy pracovního týmu Factum Invenio, s.r.o. byly stanoveny resp. blíže specifikovány tyto cíle výzkumu:

- zjištění názorů na učitelskou profesi, motivačních faktorů, individuálních přesvědčení a důvodů, proč lidé volí tuto profesi a proč u ní zůstávají – jaké je vnímání profesní identity,
- zmapování vnímaných předností a nedostatků přípravy na učitelské povolání,
- zjištění, jak učitelé vnímají výzvy současného vzdělávacího systému, jak jim rozumějí a jak je reflektují ve svých postojích i praxi,
- analýza, jak učitelé realizují změny ve výuce a vzdělávání, identifikace obtížných stránek současné učitelské praxe a dalšího vzdělávání učitelů.

Cílová skupina

Cílovou skupinou byli učitelé prvního a druhého stupně základních škol a učitelé středních škol všech typů. Respondenti byli vybíráni kvótním způsobem, vybraný vzorek reprezentuje územní členění ČR a základní typy ZŠ a SŠ. Celkem bylo získáno 1002 kompletních rozhovorů, podrobná struktura souboru je uvedena v tabulce níže (str. 6).

Výzkumná metoda

Kvantitativní šetření navazuje na kvalitativní výzkum, který probíhal v únoru 2009 formou skupinových diskusí a hloubkových rozhovorů. Tato část výzkumu byla realizována formou osobních standardizovaných rozhovorů tazatelů s učiteli. Dotazník byl sestaven ve spolupráci se zadavatelem, průměrná doba dotazování byla 30 minut.

Dotazování probíhalo ve dnech 25.3. – 17.4. 2009.

Data byla po kontrole zpracována a vyhodnocena ve statistickém softwaru SPSS. Případné odchylky číselných údajů uvedených v grafech a tabulkách na úrovni +/- 1 % jsou důsledkem zaokrouhlení.

Metodika zpracování výzkumu odpovídá standardům sdružení SIMAR a ESOMAR.

Zpráva obsahuje hlavní zjištění shrnující základní poznatky výzkumu a detailní analýzu, která podrobněji zpracovává jednotlivé otázky položené v rámci šetření. V tabulkové příloze jsou podrobné údaje ke všem otázkám dotazníku.

Struktura souboru

Učitelé základních a středních škol		Počet	%
Celkem		1002	100
Pohlaví	muž	324	32
	žena	678	68
Věk	do 29 let	84	8
	30-44 let	368	37
	45-60 let	467	47
	více než 60 let	82	8
Délka učitelské praxe	do 5 let	150	15
	5 až 10 let	157	16
	10 až 15 let	155	15
	Déle než 15 let	540	54
Studoval/a na fakultě	Ano	811	81
	Ne	191	19
Typ školy	1.stupeň ZŠ	201	20
	2.stupeň ZŠ	230	23
	Gymnázium	192	19
	SOŠ, v nematurit. oborech	131	13
	SOŠ, v maturit. oborech	202	20
	Praktická škola	45	4
Vykonával jiné zaměstnání	Ano, déle než 1 rok	306	31
	Ano, méně než 1 rok	68	7
	Ne	628	63
Vzdělání	Střední s maturitou	47	5
	Vyšší odborné, VŠ do bakaláře	105	11
	Vysokoškolské, magistr, PaedDr.	834	83
	Postgraduální (PhD)	14	1
Vyučované předměty	Cizí jazyk	240	24
	Biologie, přírodopis	115	12
	Český jazyk a literatura	246	25
	Dějepis	111	11
	Fyzika	151	15
	Chemie	81	8
	Matematika	239	24
	Zeměpis, geografie	122	12
	Tělesná výchova	194	19
	Občanská výchova, základy SV	186	19
	Výtvarná výchova	107	11
	Hudební výchova	80	8
	Předměty pro první stupeň	181	18
	jiné	60	6

Kraje	Praha	80	8
	Jihomoravský	81	8
	Moravskoslezský	95	10
	Středočeský	78	8
	Ústecký	100	10
	Jihočeský	95	10
	Královéhradecký	54	5
	Olomoucký	62	6
	Plzeňský	40	4
	Pardubický	82	8
	Zlínský	87	9
	Liberecký	38	4
	Vysočina	90	9
	Karlovarský	20	2

Hlavní zjištění

Výběr povolání

Z výsledků výzkumu je patrné, že pro povolání učitele se lidé rozhodují relativně brzy. Osm z deseti učitelů základních a středních škol se pro své povolání rozhodlo před studiem na vysoké škole. Téměř třetina kantorů se rozhodla v průběhu studia na střední škole a 20 % po jeho ukončení. Čtvrtina učitelů se pro učitelství rozhodla již v dětském věku.

Pokud by se dnes mohli vrátit v čase, větší část by si vybrala stejnou profesi – povolání učitele. Jiné povolání by si ale vybrali až čtyři z deseti pedagogů, což je významně vysoký počet, obzvláště když jsou tři čtvrtiny z nich dle svých výpovědí ve svém povolání aktuálně spokojeny.

Při rozhodování se pro vstup do učitelské profese je podle učitelů nejdůležitější **zájem o práci s dětmi**. Následuje **potřeba svobody a tvořivost** a třetím nejvýznamnějším důvodem je „**mladé prostředí**“ - **možnost zůstat duševně mladý**.

Zájem o práci s dětmi je také nejvýznamnějším důvodem, proč učitelé ve své profesi setrvávají, jako důležité to hodnotí až osm z deseti učitelů. Těsně za zájmem o práci s dětmi následuje podobný důvod - **radost z toho, že děti něco naučí a mohou jim pomoci**. **Možnost svobodně uplatňovat vlastní tvořivost** je také hodnocena jako důležitá.

Nejvýznamnějším důvodem k úvahám o ukončení profese učitele je **psychická a fyzická náročnost povolání**. Jako důležitý tento důvod hodnotí tři čtvrtiny učitelů. Dalším důležitým důvodem jsou **žáci, kteří nemají zájem o výuku a nerespektují učitele**. Významnými důvody jsou i **špatné finanční ohodnocení** a **malý rozdíl ve finančním ohodnocení dobré a špatné práce**.

Dle mínění nynějších kantorů je rozhodujícím důvodem, proč mladí lidé nechtějí učit, **nízké platové ohodnocení** – tuto skutečnost za důležitou považuje téměř devět z deseti učitelů. Vysoká **náročnost povolání a stres** jsou důležitým faktorem podle mínění osmi z deseti učitelů. Stejný podíl považuje za důležitou také **nechuť pracovat s žáky, kteří nemají zájem o výuku a nerespektují učitele**.

Absence platového postupu, tedy malá možnost ovlivnit plat vyšším pracovním úsilím, je podle pedagogů dalším důležitým faktorem v pořadí – jako důležitý ho vnímají tři čtvrtiny z nich. Přibližně stejně významně je hodnocena i **nízká společenská prestiž učitelů** a **nechuť jednat s rodiči, kteří nerespektují učitele**.

Příprava na povolání – hodnocení přípravy

Touha stát se učitelem či učitelkou je nejčastěji uváděným motivem pro studium na pedagogické fakultě – uvedly to dvě třetiny kantorů. **Zájem o aprobační obor** řadí mezi dva nejdůležitější důvody dvě pětiny učitelů. **Touha získat vysokoškolský diplom** byla motivem pro osminu nynějších učitelů. U desetiny z nich vznikla potřeba studovat pedagogickou fakultu po tom, co **již začali učit a potřebovali si doplnit vzdělání**.

Učitelé při hodnocení přípravy na pedagogických fakultách projevují nejčastěji souhlas s tím, že na těchto fakultách je **kvalitní teoretická příprava** a že se **naučí plánovat výuku**. Také ale často souhlasí s tím, že tam **studuje poměrně vysoké procento lidí, kteří o vyučování na základních nebo středních školách vůbec neuvažují**. Z hodnocení přípravy také vyplývá, že fakulta budoucí učitele **nenaučí, jak v praxi předcházet kázeňským problémům a zvládat neukázněné žáky**. Každý druhý učitel si myslí, že fakulta **nenaučí odhadnout rozsah a náročnost látky, která je vhodná pro různé skupiny žáků** a také se **nenaučí, jak látku efektivně podat**. Významným nedostatkem přípravy na pedagogických fakultách je i **nedostatečná a nekvalitní praxe ve školách**.

V návaznosti na tato zjištění lze připojit konstatování učitelů o tom, v jakých oblastech vnímají největší nedostatky u čerstvých absolventů pedagogických fakult. Zde se nejvíce učitelů shodlo v tom, že praktické zkušenosti začínajícím učitelům schází zejména při **zvládnutí kázeňských problémů, v jednání a práci s rodiči** a při **práci ve třídě, kde mají děti různé vzdělávací potřeby**.

Výkon povolání; klady/zápory profese a pracovní podmínky

Polovina učitelů základních a středních škol vnímá svou profesi jako **povolání a odborné zaměstnání**, pro třetinu kantorů je to **poslání a životní mise**. Jako **pouhý zdroj příjmu** vnímá svou profesi osmina dotázaných a pouze mizivá část ji vykonává jen pro to, že je to pro ně **východiskem z nouze**. Jak už bylo uvedeno výše, tři čtvrtiny učitelů jsou ve svém povolání aktuálně spokojeny.

Mezi největší klady učitelské profese podle pedagogů samotných patří hlavně **rozmanitá a tvořivá náplň práce** a také **dostatek volného času**. **Smysluplnost práce s dětmi** a **stálý kontakt se světem mladých** jsou rovněž velmi často uváděnými klady – říká to každý druhý učitel.

Psychická náročnost a stres spolu s **nízkým platovým ohodnocením** jsou naopak největšími záporů učitelské profese.

Učitelé hodnotí **vybavenost svých pracovišť** co do základního vybavení a vybavení technikou většinou pozitivně. Rezervy jsou zejména v prostorách pro odpočinek žáků a studium žáků mimo vyučování. Tři z deseti kantorů hodnotí jako špatné také vybavení učebními pomůckami a schází jim prostory a pomůcky pro pohyb a sport.

Jak uvádí téměř každý druhý učitel, **vztahy v učitelském kolektivu** jsou nejčastěji kolegiální a korektní. Každý třetí říká, že jsou přátelské, a pouze šestina je hodnotí jako čistě formální a neosobní. Jako nekolegiální a nekorektní vnímají vztahy mezi kolegy pouhá 3 % kantorů.

Ohledně **hodnocení práce učitelů** panuje nejširší konsensus v tvrzení, že výše platu by se měla odvíjet od objektivně hodnocené kvality práce; tvrdí to téměř devět z deseti kantorů. Sedm z deseti učitelů souhlasí s tím, že jejich finanční ohodnocení neodpovídá úsilí, které vynakládají.

Jako nejvíce potřebné opatření, které by zlepšilo podmínky pro výkon práce a celkovou situaci ve školství, bylo nejčastěji uvedeno **plošné zvýšení finančního ohodnocení učitelů**. V těsném závěsu následuje **zvýšení finančního ohodnocení v závislosti na kvalitě práce/výkonu**.

Na otázku po zvýšení prestiže učitelského povolání nejvíce učitelů odpovědělo, že to lze provést především **navýšením finančního ohodnocení**. Stejným způsobem lze dojít ke zlepšení pracovních podmínek a situace ve školství.

Změny ve školství a výzvy; další vzdělávání, RVP a individuální přístup

Co se týče **dalšího vzdělávání učitelů**, devět z deseti kantorů je považuje za důležité. Pro sedm z deseti je nabídka těchto kurzů dostatečná a dvě třetiny učitelů se kurzů dalšího vzdělávání aktuálně účastní. Důvodem pro účast v těchto kurzech je nejčastěji potřeba zvyšování kvality práce a obecný zájem o obor.

Přínos **zavedení rámcových vzdělávacích programů** byl nejčastěji hodnocen známkou 3, která symbolizuje střední hodnotu mezi velkou a žádnou změnou. Průměrná známka za všechny učitelé je 3,4 bodu, což indikuje obecné vnímání zavedení RVP jako spíše nepodstatné změny.

Učitelé dále konstatují, že v praxi se zavedením RVP daří uplatňovat zejména větší **svobodu při přípravě a realizaci výuky**, že se daří **rozvíjení nejen vědomostí ale i dovedností**, zlepšila se **spolupráce učitelů** a podle většiny se také daří **modernizovat obsah vzdělávání v souladu s potřebami moderní společnosti**.

Nedaří se zejména nastolit **partnerský vztah mezi všemi účastníky školního života** a **zintensivnit výchovné působení školy**.

Z kritických vyjádření na adresu zavedení RVP má největší podporu konstatování, že **zavedení RVP přineslo učitelům nárůst administrativy a neplacené práce**. Častá je i podpora tvrzení, že **humbuk s reformou je zbytečný, všechno, co požaduje, se již ve škole dávno dělá**. Sedm z deseti učitelů souhlasí s kritickým tvrzením, že **zavedení RVP do praxe proběhlo bez vysvětlení a podpory centrálních orgánů**.

Většina učitelů si myslí, že **zavádění reformy probíhá na většině škol pouze formálně**, že se vytvoří potřebné dokumenty, ale učí se pořád stejně, a že při vytváření rámcových programů **dochází k plagiátorství** – opisování od jiných škol.

Naprostá většina učitelů souhlasí s tvrzením, že **je potřebné přístup učitele k žákům více individualizovat** a zohledňovat odlišné schopnosti, styl a tempo učení. Tři čtvrtiny pedagogů se domnívají, že je vhodnější hodnotit žáky podle pokroku, který ve výuce dosáhli, a ne na základě jejich vzájemného srovnávání.

Zároveň však každý druhý kantor konstatuje, že za současných podmínek není individuální přístup ve výuce realizovatelný.

Velká většina (téměř sedm z deseti) učitelů je pro vytváření výběrových tříd pro nadané a zároveň speciálních tříd pro méně nadané žáky.

Porovnání názorů studentů pedagogických fakult a učitelů vyučujících na ZŠ nebo SŠ

V poslední kapitole závěrečné zprávy z výzkumu rozšiřujeme analýzu o porovnání názorů učitelů s názory studentů posledních ročníků pedagogických fakult, které probíhalo paralelně a účastnilo se ho 496 studentů.

Grafy zobrazují průměrné hodnocení daných otázek: na vodorovnou osu je vynášeno průměrné hodnocení učitelů, na svislou pak průměrné hodnocení studentů. Průnik dvou čárkovaných os uprostřed grafu značí průměrné hodnocení jak za studenty, tak za učitele.

Body ležící vpravo nahoře mají vysoké hodnocení v obou cílových skupinách; body ležící vpravo dole, jsou vysoce hodnoceny pouze učiteli, studenty už ne; naopak body ležící vlevo nahoře mají vysoké hodnocení pouze ve skupině studentů a už ne u učitelů; konečně body ležící vlevo dole mají nízké hodnocení v obou cílových skupinách.

Zajímavější je podívat se na jednotlivé otázky v porovnání s hlavní diagonálou (vedoucí z levého dolního do pravého horního rohu) grafu, která značí vyvážené hodnocení v obou cílových skupinách. Body ležící pod touto diagonálou (označeny červeně) mají vyšší hodnocení u učitelů než u studentů, naopak body nad diagonálou (označeny zeleně) jsou lépe hodnoceny skupinou studentů než pedagogy.

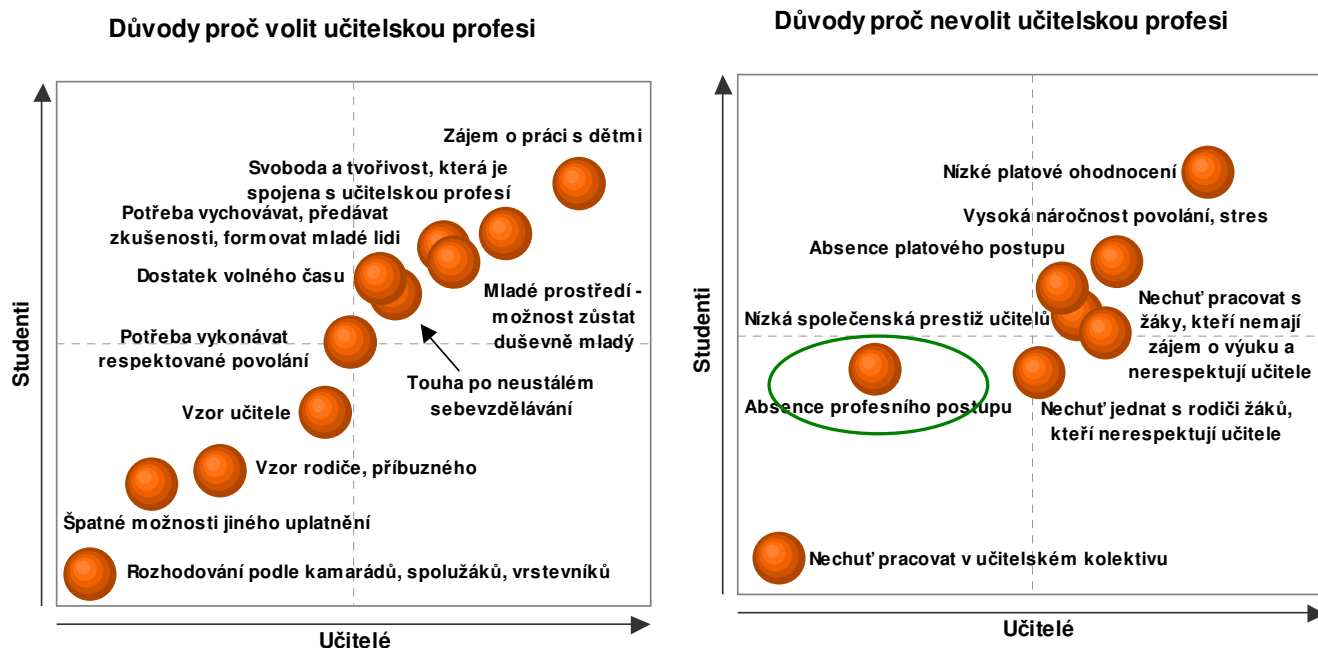
Důvody proč volit / nevolit učitelskou profesi

V hodnocení důležitosti důvodů proč volit, respektive nevolit učitelskou profesi se obě cílové skupiny prakticky shodují. Jedinou výjimkou je absence profesního růstu, která je z pohledu současných studentů výrazně důležitější než z pohledu učitelů.

Jako hlavní důvody proč volit učitelskou profesi vidí obě cílové skupiny zájem o práci s dětmi, dále svobodu a tvořivost, potřebu vychovávat a mladé prostředí. Naopak vliv okolí má na jejich rozhodování vliv minimální.

Jako hlavní nedostatky učitelské profese vnímají obě skupiny nízké platové ohodnocení a vysokou náročnost povolání.

1. a 2. graf

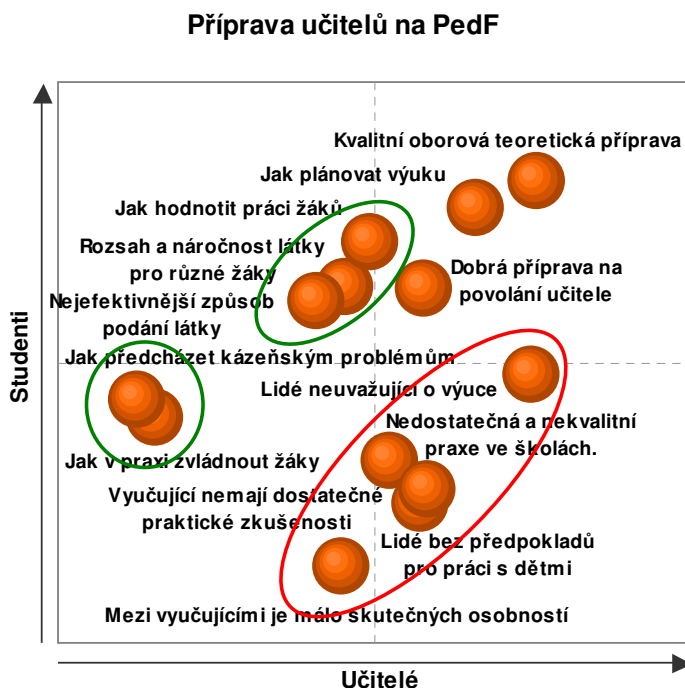

Hodnocení studia na pedagogické fakultě

Jako hlavní charakteristiky výuky na pedagogické fakultě označily obě cílové skupiny kvalitní oborovou teoretickou přípravu a naučení postupu, jak plánovat výuku. V hodnocení těchto charakteristik se cílové skupiny prakticky neliší. Současní studenti mají pocit, že jsou poměrně dobře připravováni na praktickou výuku, tj. že je naučí jak hodnotit práci žáků, jak odhadnout rozsah výuky pro různé skupiny žáků a jak najít nejefektivnější způsob výuky. Z hodnocení učitelů však vyplývá, že praxe je poněkud jiná a že příprava na pedagogické fakultě je v oblasti zvládnutí praktické výuky horší, než by měla být. Z pohledu studentů, v porovnání s učiteli, jsou dále výrazně lépe hodnoceny položky: naučí, jak předcházet kázeňským problémům a jak zvládnout žáky v praxi. Nicméně i studenti si uvědomují nedostatky fakulty v těchto oblastech. I další charakteristiky fakulty a výuky na ní jsou lépe hodnoceny současnými studenty než pedagogy. Jedná se zejména o charakteristiku studentů (jejich zájem a předpoklady k výuce) a vyučujících na fakultách (nedostatek osobností a jejich praktických zkušeností).

Obecně lze říci, že pedagogické fakulty jsou lépe hodnoceny jejich současnými studenty než absolventy.

3.graf

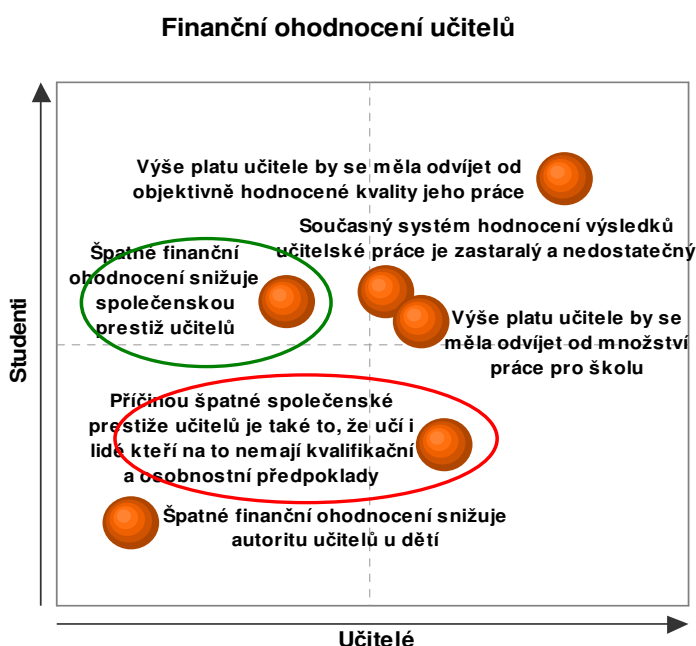

Finanční ohodnocení a společenská prestiž učitelského povolání

Názory učitelů a studentů na způsob finančního hodnocení pedagogů se prakticky neliší. Obě skupiny považují současný systém za zastaralý a chtějí ho změnit tak, aby byl založen na objektivním hodnocení kvality práce.

Rozdíly v názorech jsou především na společenskou prestiž učitelského povolání. Zatímco studenti se v porovnání s učiteli více přiklání k názoru, že za špatnou společenskou prestiž může nízké finanční ohodnocení, pedagogové vidí jako důležitější důvod fakt, že často učí i lidé s nedostatečnou kvalifikací a bez osobních předpokladů.

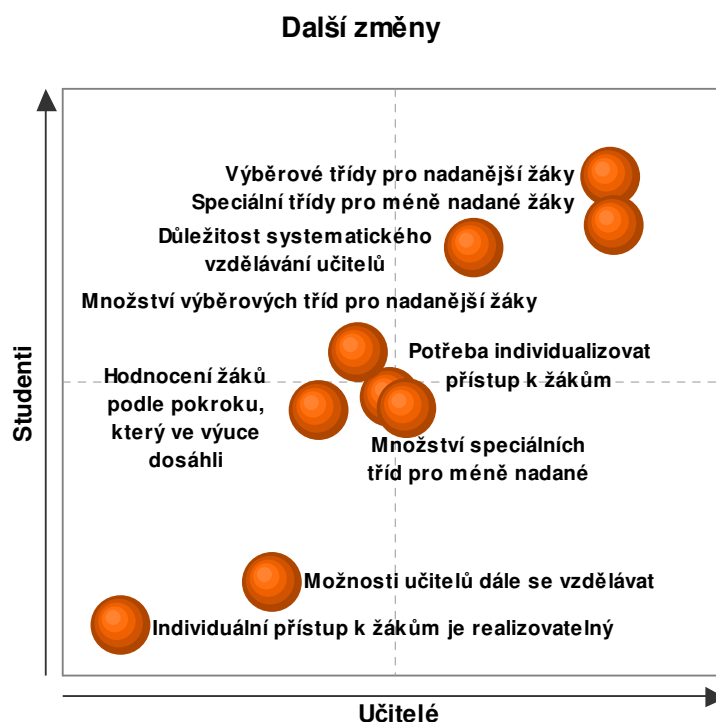
4.graf

Dílčí kroky reformy

V hodnocení jednotlivých dílčích témat reformy se studenti a učitelé příliš neliší. Drobný rozdíl je snad jen v tom, že studenti o něco více podporují výběrové třídy pro nadanější žáky, kdežto učitelé jsou spíše zastánci speciálních tříd pro méně nadané žáky. Obě skupiny se však shodují v tom, že existence „netypických“ tříd je obecně potřeba, a to se týká obou typů: výběrových i speciálních.

5.graf

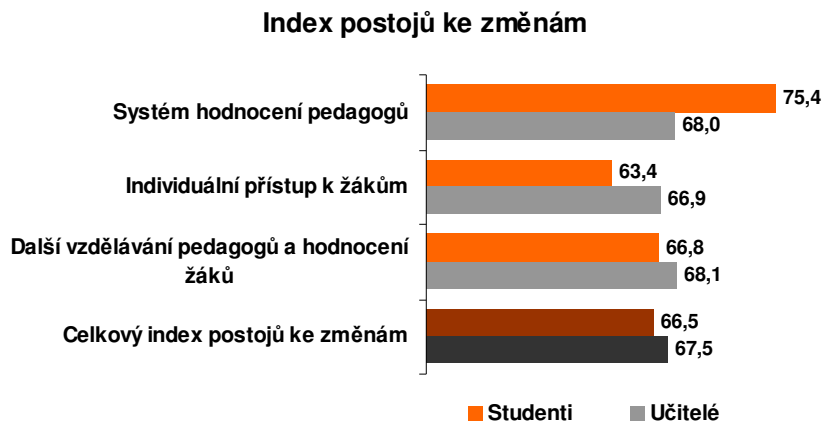
Index postojů ke změnám

Na základě shodných otázek týkajících se změn byl vypočten index postojů ke změnám. Ten sestává ze tří částí:

- Systém hodnocení pedagogů: spadají sem otázky Současný systém hodnocení výsledků učitelské práce je zastaralý a nedostatečný; Výše platu učitele by se měla odvíjet od objektivně hodnocené kvality jeho práce; Výše platu učitele by se měla odvíjet od množství práce pro školu - část má váhu 1.
- Individuální přístup k žákům: spadají sem otázky Potřeba individualizovat přístup k žákům; Individuální přístup k žákům je realizovatelný; Výběrové třídy pro nadanější žáky; Speciální třídy pro méně nadané žáky; Množství výběrových tříd pro nadanější žáky; Množství speciálních tříd pro méně nadané žáky – část má váhu 3.
- Další vzdělávání pedagogů a hodnocení žáků: spadají sem otázky Hodnocení žáků podle pokroku, který ve výuce dosáhli; Důležitost systematického vzdělávání učitelů; Možnosti učitelů dále se vzdělávat – část má váhu 2.

Co se indexu postoje ke změnám týče, tak největší rozdíl mezi učiteli a studenty je v části týkající se systému hodnocení pedagogů, kde jsou změnám výrazně více nakloněni studenti než učitelé. V ostatních částech jsou o něco více „pro změny“ učitelé.

6.graf

Detailní analýza

1. Motivace k výkonu povolání učitele

1.1. Cesta k učitelství; důvody pro a proti výběru učitelské profese

- Q7- kdy jste se rozhodl/a, že budete učitelem/učitelkou?

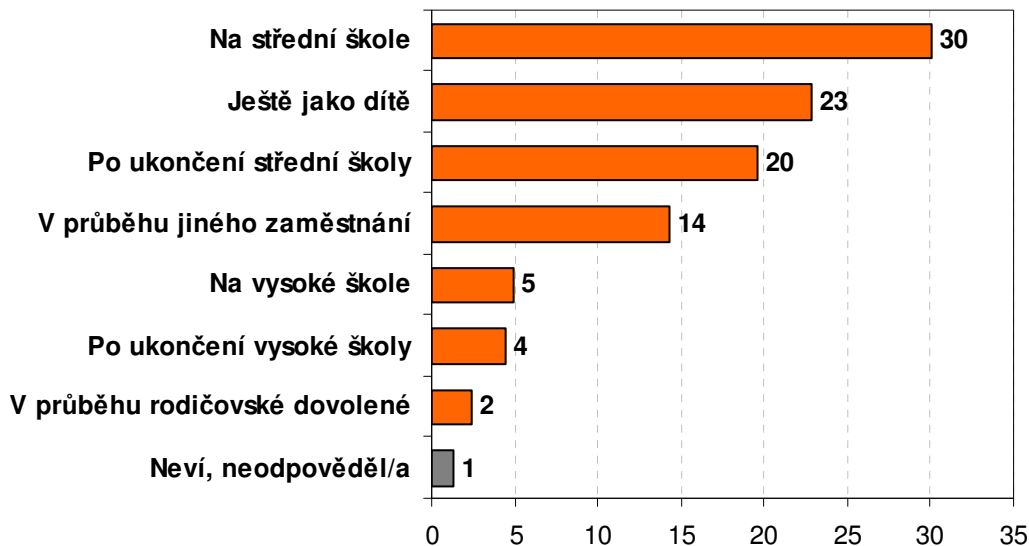
Téměř třetina (30 %) učitelů se pro své povolání rozhodla v průběhu studia na střední škole a 20 % po jeho ukončení. Čtvrtina (23 %) dotázaných učitelů se pro tuto profesi rozhodla ještě jako dítě. Pro učitelskou profesi se v průběhu výkonu jiného než učitelského povolání rozhodlo 14 % respondentů.

Pouze 5 % uvádí, že se pro učitelství rozhodli v průběhu studia na vysoké škole a obdobný počet (4 %) uvádí, že si učitelské povolání vybrali až po ukončení VŠ studia.

7. graf

Kdy jste se rozhodl/a, že budete učitelem/učitelkou?

(N = 1002, v %)

- Z učitelů, kteří se pro učitelství rozhodli na střední škole, je téměř polovina (44 %) mladší 29 let a významná část z nich učí na gymnáziích (40 %). Téměř dvě pětiny z nich (38 %) nevykonávaly jiné zaměstnání a studovaly na pedagogické fakultě (36 %).
- Ti, kteří se rozhodli pro učitelství ještě v dětství, zároveň nejčastěji uvádějí, že by si nevybrali jiné povolání (60 %) a berou svojí profesi jako životní poslání (38 %). V dětství se pro učitelství rozhodl téměř každý druhý učitel hudební výchovy (44 %) a více než třetina učitelů výtvarné výchovy (35 %). Již od dětství profese učitele láká častěji ženy (30 %) než muže (9 %).

Faktory a skutečnosti motivující k rozhodnutí se pro povolání a jejich důležitost

- Q8-jak důležité byly následující důvody a skutečnosti proto, že jste se rozhodl/a pro učitelskou profesi?

Důležitost jednotlivých důvodů byla učiteli hodnocena na škále 1 – 7, kde 1 je „zcela nedůležité“ a 7 „velmi důležité“.

Nejdůležitějším faktorem v rozhodování se pro učitelské povolání je podle učitelů **zájem o práci s dětmi**. Jako důležitý (známka 5 a vyšší) ho hodnotí 8 z deseti učitelů, 38 % učitelů tento důvod hodnotí jako velmi důležitý.

Následuje **potřeba svobody a tvořivosti**, která je spojena s učitelskou profesí; velmi důležitá je tato skutečnost pro čtvrtinu učitelů (23 %), důležitá (známka 5 a vyšší) pro 7 z deseti z nich.

Třetím nejvýznamnějším důvodem je „**mladé prostředí**“ - **možnost zůstat duševně mladý**. Jako velice důležitou skutečnost ho uvádí 18 % učitelů. Pro dvě třetiny (65 %) jde o skutečnost, která je důležitá.

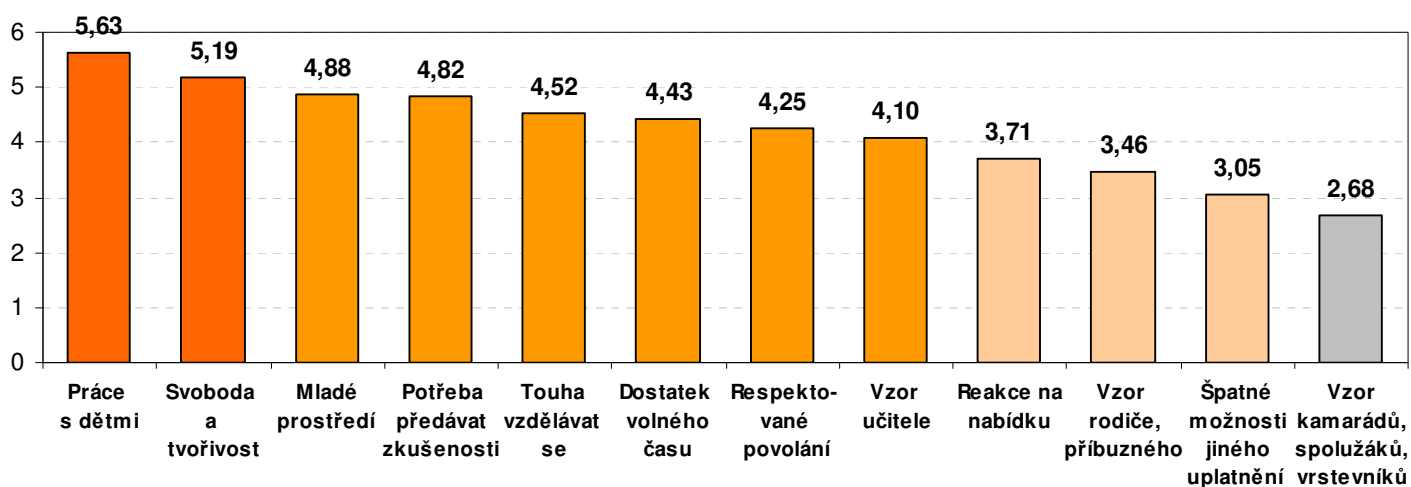
Dalšími významnými důvody pro výběr učitelské profese jsou **potřeba vychovávat** (důležitá pro 62 % učitelů), **dostatek volného času** a touha po **neustálém sebevzdělávání** (uvádí u obou shodně každý druhý učitel).

Z nabízených důvodů a skutečností pro výběr profese, identifikovaných v předcházejícím kvalitativním šetření, lze jako nejméně důležitou hodnotit skutečnost, že se učitelé pro své povolání rozhodli podle kamarádů, spolužáků a vrstevníků – pouze pětina to označila za důležité a 39 % považuje tuto skutečnost za zcela nedůležitou.

8. graf

Jak důležitý byl následující důvod a skutečnost pro to, že jste se rozhodl/a pro učitelskou profesi?

(N = 1002, průměrné hodnoty na škále 1 = zcela nevýznamné; 7 = velmi důležité)

- Zájem o práci s dětmi deklarují jako velmi důležitý důvod pro volbu povolání nejčastěji ti, kteří se pro povolání rozhodli ještě jako děti – průměrně ho hodnotili známkou 6,3. Dále jsou to učitelé předmětů hudební a výtvarná výchova a učitelé na prvním stupni ZŠ – průměrná známka se pohybuje kolem 6,2. Vysoké průměrné skóre má pochopitelně hodnocení zájmu o práci s dětmi také u učitelů, kteří svou práci vnímají jako poslání (6,1). Vysoké hodnocení (průměrně více než 6) dosáhl tento faktor i u těch, kteří jsou v učitelském povolání velmi spokojeni a rozhodně by jej neměnili.
- Svoboda a tvořivost je nejdůležitější pro ty učitele, kteří jsou ve svém povolání velmi spokojeni a rozhodně by své povolání neměnili - průměrná známka 5,6 resp. 5,5 bodu. Dále je tato skutečnost oceňována těmi, kteří si své povolání zvolili ještě jako děti a berou jej jako poslání (shodně 5,5 bodu). Vysoké hodnocení důležitosti má tento atribut také u učitelů 1. stupně ZŠ (5,4).
- Mladé prostředí hodnotí vysokou známkou převážně učitelé gymnázií (5,3), dále ti, kteří jsou ve své profesi velmi spokojeni, a rovněž ti učitelé, kteří svou práci berou jako poslání (shodně 5,2).

Důvody proč se mladí nedávají na dráhu učitele a jejich důležitost

- *Q12. Jak důležité jsou podle Vás následující důvody nebo skutečnosti pro to, že se mladí lidé obecně pro učitelskou profesi příliš často nerozhodují?*

Význam jednotlivých důvodů a skutečností byla učiteli hodnocena na škále 1 – 7, kde 1 je „zcela nedůležité“ a 7 „velmi důležité“.

Učitelé se domnívají, že nejdůležitějším důvodem pro to, že se mladí lidé nerozhodují pro učitelskou profesi, je nízké platové ohodnocení – tuto skutečnost považuje za důležitou (známka 5 a vyšší) devět z deseti učitelů (87 %). Průměrné hodnocení je 6,2 bodu.

Vysoká náročnost povolání a stres jsou důležitými faktory podle osmi z deseti učitelů (80 %). Stejný podíl učitelů považuje za důležitý faktor také nechuť pracovat s žáky, kteří nemají zájem o výuku a nerespektují učitele. Průměrná známka pro oba důvody je 5,7.

Absence platového postupu, tedy malá možnost ovlivnit plat vyšším pracovním úsilím, je podle pedagogů dalším důležitým faktorem v pořadí – jako důležitý ho vnímají tři čtvrtiny z nich (76 %).

Jako stejně významná je hodnocena i nízká společenská prestiž; tu hodnotí jako důležitou v rozhodování, proč si nevybrat učitelské povolání, rovněž tři čtvrtiny (75 %) učitelů.

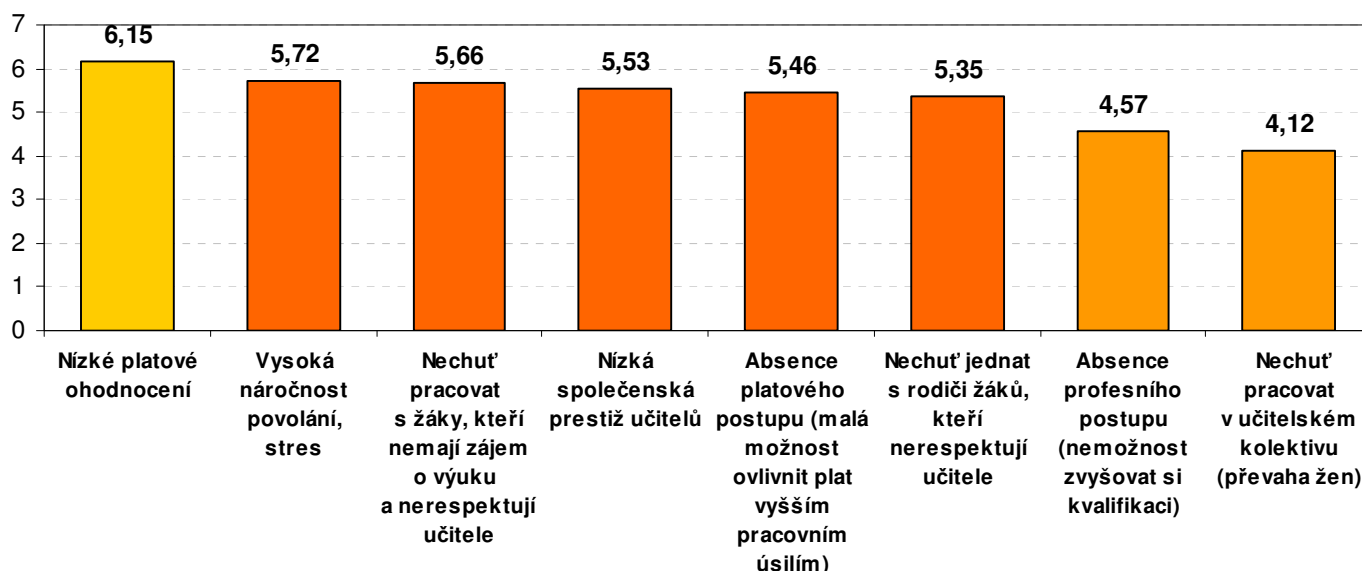
Poměrně vysoké hodnocení důležitosti zaznamenala i nechuť jednat s rodiči, kteří nerespektují učitele – jako důležitou (známka 5 a vyšší) tuto skutečnost považují téměř tři čtvrtiny (73 %) pedagogů.

Nechuť pracovat v učitelském kolektivu, ve kterém je převaha žen, se v hodnocení učitelů umístila až na posledním místě – většina (54 %) učitelů tento důvod hodnotí jako nejméně důležitý (známka 4 a nižší).

9. graf

Jak důležitý je podle Vás následující důvod nebo skutečnost pro to, že se mladí lidé obecně pro učitelskou profesi příliš často nerozhodují?

(N = 1002, průměrné hodnoty na škále 1 = zcela nevýznamné; 7 = velmi důležité)

- Nízké platové ohodnocení – této skutečnosti připisují velkou váhu zejména učitelé, kteří se pro toto povolání rozhodli až po ukončení VŠ a ti, kteří dosáhli PhD. stupně vzdělání. Důležitost vnímání této skutečnosti roste s délkou praxe učitelů. Z regionálního hlediska se nízké platy jeví jako nejdůležitější důvod pro učitele z Prahy, Pardubic a Plzně.
- Vysoká náročnost povolání a stres se jako důležité jeví nejčastěji nespokojeným učitelům a z regionálního hlediska učitelům z Ústeckého kraje. Ženy připisují tomuto důvodu vyšší důležitost než muži.
- Nechuť pracovat s žáky, kteří nemají zájem o výuku a nerespektují učitele – kromě nespokojených tento důvod vnímají jako důležitý zejména postgraduálové a mladí lidé ve věku do 29 let. Dle regionů je tento důvod vnímán jako podstatný zejména v Libereckém a Moravskoslezském kraji, naopak nejnižší důležitost mu připisují v Olomouckém kraji.
- Nízká společenská prestiž je jako důležitá hodnocena vedle nespokojených zejména těmi, kteří se pro své povolání rozhodli až po ukončení VŠ, dále těmi, kteří mají úplné a postgraduální VŠ vzdělání. Vnímání důležitosti roste také s věkem pedagogů – starší lidé tomuto důvodu připisují větší důležitost než mladší. Citlivěji je tento problém vnímán v Praze, Jihočeském a Středočeském kraji, naopak ve Zlínském kraji a na Vysočině tomuto důvodu připisují učitelé nejnižší důležitost.

1.2. Důvody a skutečnosti pro a proti setrvání v profesi

Důvody pro setrvání a jejich důležitost

- Q9 – jak důležité jsou následující důvody nebo skutečnosti proto, že jste ve své profesi dosud?

Významnost jednotlivých důvodů a skutečností byla učiteli hodnocena na škále 1 – 7, kde 1 je „zcela nedůležité“ a 7 „velmi důležité“.

Jako nejvýznamnější důvod, proč učitelé ve své profesi setrvávají, byl učiteli základních i středních škol hodnocen zájem o práci s dětmi; za velmi důležitý důvod ho považuje 41 % z nich, jako důležitý (známka 5 a více) ho hodnotí osm z deseti učitelů a průměrná známka z hodnocení na sedmibodové škále důležitosti je 5,7.

V pořadí významnosti, těsně za zájmem o práci s dětmi, následuje podobný důvod - radost z toho, že děti něco naučí a mohou jim pomoci. Ten považuje za důležitý osm z deseti učitelů a průměrné hodnocení dosáhlo úrovně 5,6 bodu.

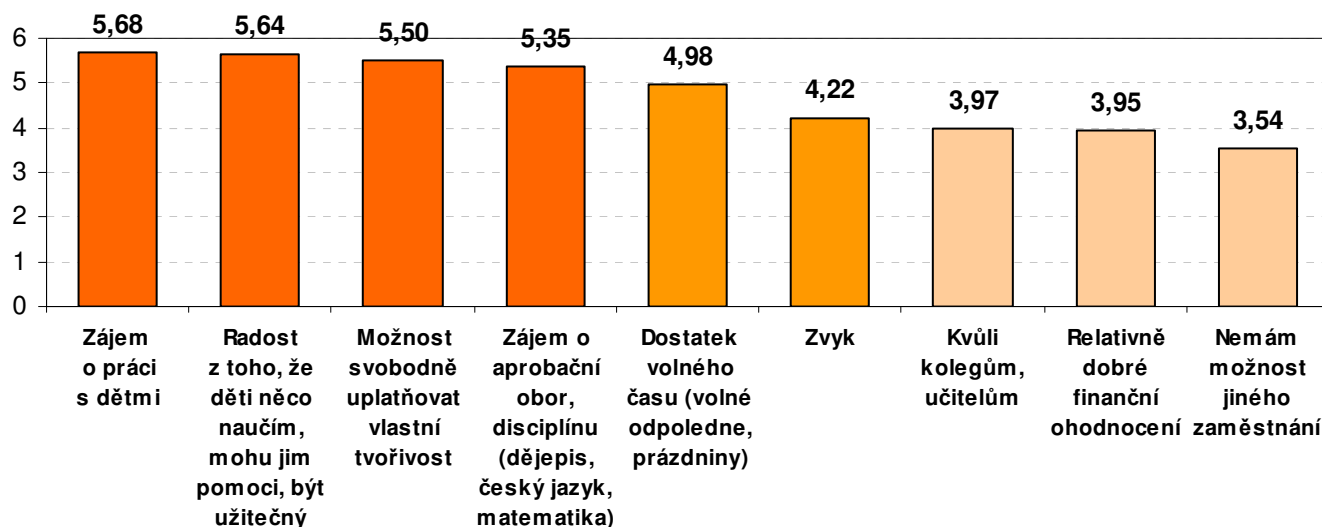
Možnost svobodně uplatňovat vlastní tvořivost je hodnocena rovněž velmi vysoko – v průměru 5,5 bodu. Významnou skutečností pro setrvání v profesi je i zájem o obor a dostatek volného času (5,4 resp. 5).

Z nabízených důvodů a skutečností pro setrvání v učitelské profesi, identifikovaných v předcházejícím kvalitativním šetření, hodnotili učitelé jako nejméně důležitou skutečnost, že nemají jinou možnost zaměstnání. Za zcela nedůležitou ji považuje čtvrtina respondentů a průměrná známka je 3,5.

10. graf

Jak důležitý je následující důvod nebo skutečnost pro to, že jste ve své profesi dosud?

(N = 1002, průměrné hodnoty na škále 1 = zcela nevýznamné; 7 = velmi důležité)

- Zájem o práci s dětmi – jako důležitý nejčastěji hodnotí ti, kteří by rozhodně neměnili svou práci a jsou s ní velmi spokojeni (6,4 resp. 6,3 bodu). Vysoké hodnocení tohoto důvodu pro setrvání v povolání je i u učitelů 1. stupně ZŠ a u těch, kteří své povolání vnímají jako poslání a rozhodli se pro něj již v dětství.
- Radost z toho, že děti něco naučí a mohou jim pomoci a rovněž možnost svobodně uplatňovat vlastní tvořivost, je nejčastěji zmiňována těmi učiteli, kteří zároveň vysoko hodnotí i zájem o práci s dětmi.
- Možnost svobodně uplatňovat vlastní tvořivost uvádějí zejména velmi spokojení učitelé (6,0), dále ti, kteří by rozhodně neměnili povolání (6,1), a ti, pro které je učitelství posláním a rozhodli se pro ně ještě v dětství (shodně 5,9 bodu).
- Zájem o obor je jako důvod pro setrvání v profesi nejvýše hodnocen učiteli gymnázií (5,9). Dále pak učiteli, kteří vyučují biologii a přírodopis (5,7), dějepis (5,7), fyziku (5,6) a český jazyk a literaturu (5,5).
- Dostatek volného času je nevyšší hodnocen postgraduálně vzdělanými učiteli (5,9) a těmi, kteří učitelskou profesi berou jako zdroj příjmu (5,3).

Důvody pro ukončení profesní dráhy učitele a jejich důležitost

- *Q10 – jak důležité jsou následující důvody nebo skutečnosti proto, že byste případně zvažoval/a ukončení profese učitele?*

Významnost jednotlivých důvodů a skutečností byla učiteli hodnocena na škále 1 – 7, kde 1 je „zcela nedůležité“ a 7 „velmi důležité“.

Nejvýznamnějším důvodem k úvahám o ukončení profese učitele je psychická a fyzická náročnost povolání. Jako důležitý (5 a více bodů) tento důvod hodnotí tři čtvrtiny učitelů (73 %). Průměrné skóre hodnocení důležitosti této skutečnosti je na úrovni 5,4 bodu.

Žáci, kteří nemají zájem o výuku a nerespektují učitele, jsou důležitým důvodem k úvahám o odchodu ze školy pro sedm z deseti učitelů (68 %). Průměrné hodnocení důležitosti této skutečnosti je 5,3.

Významnými důvody jsou i špatné finanční ohodnocení a malý rozdíl ve finančním ohodnocení dobré a špatné práce, které považují za důležité dvě třetiny (66 %) resp. 61 % učitelů.

Více než polovina učitelů hodnotí jako důležité také další dvě skutečnosti; jednak je to obtížná spolupráce s rodiči žáků (za důležitou ji považuje 59 % a průměrná známka je 4,7) a také nízká společenská prestiž povolání (důležitost jí přisuzuje 52 % a průměrná známka je 4,5).

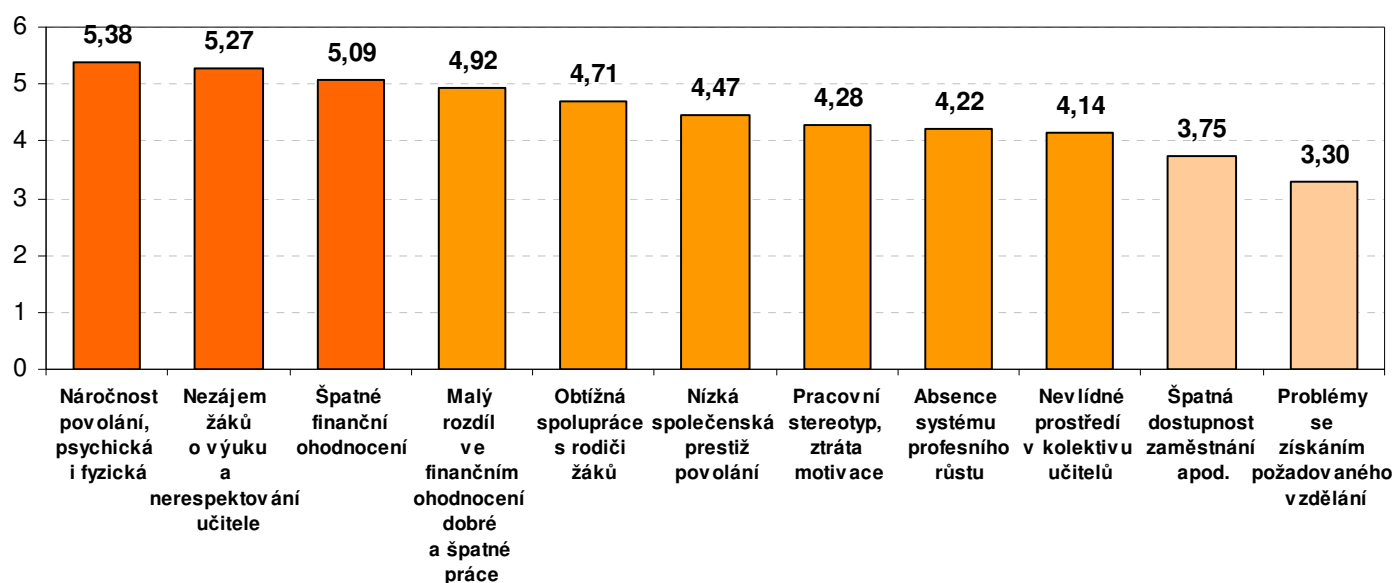
Z nabízených důvodů a skutečností pro úvahy o ukončení působení v profesi učitele, identifikovaných v předcházejícím kvalitativním šetření, hodnotili učitelé jako nejméně

důležitou skutečnost, že mají problémy se získáním požadovaného vzdělání. Za zcela nedůležitou tuto skutečnost považuje více než čtvrtina respondentů (27 %) a průměrná známka je 3,3.

11. graf

Jak důležitý je následující důvod nebo skutečnost pro to, že byste případně zvažoval/a ukončení profese učitele?

(N = 1002, průměrné hodnoty na škále 1, zcela nevýznamné - 7, velmi důležité)

- Psychická a fyzická náročnost povolání – nejčastěji tento důvod uvádějí jako důležitý učitelé, kteří jsou aktuálně velmi nespokojeni a kdyby se mohli vrátit v čase, vybrali by si jiné povolání. Dále ho jako důležitý uvádějí ti, kteří učí déle než 15 let a častěji ženy než muži. Z hlediska regionů je v průměrném hodnocení tomuto faktoru přisuzována nevyšší důležitost v Jihočeském a nejnižší v Královéhradeckém kraji.
- Žáci, kteří nemají zájem o výuku a nerespektují učitele – tento důvod je, kromě nespokojených, podstatný pro vysokoškolsky a postgraduálně vzdělané učitele. Z hlediska regionů mu nejvyšší důležitost přiřkládají v Jihočeském, Středočeském a Moravskoslezském kraji. Citlivěji tento problém vnímají absolventi pedagogických fakult než ti, kteří se na dráhu učitele připravovali jinak.
- Špatné finanční ohodnocení – kromě nespokojených vnímají tento problém jako vážný nejčastěji učitelé z Prahy a Libereckého kraje, dále ti, kteří profesi učitele vnímají jako východisko z nouze a zdroj příjmu. Častěji tento důvod hodnotí jako důležitý mladší než starší učitelé.

- Obtížná spolupráce s rodiči žáků – tento problém vnímají (vyjma nespokojených a těch, co chtějí změnit povolání) jako důležitý učitelé napříč všemi skupinami téměř stejně. Z hlediska regionů to nejcitlivěji vnímají v Středočeském a Libereckém kraji.
- Nízká společenská prestiž povolání je intenzivněji vnímána spíše u učitelů s postgraduálním a úplným vysokoškolským vzděláním, důležitost této skutečnosti také roste s dobou strávenou v povolání – čím déle učí, tím víc ji hodnotí jako důležitou. Z hlediska regionů je tomuto důvodu přikládána nejvyšší váha ve Středočeském a Pardubickém kraji a také v Praze.

2. Příprava učitelů

Osm z deseti učitelů se na své povolání připravovalo na pedagogické fakultě vysoké školy. Vysokoškolsky vzdělaní učitelé učí nejčastěji na gymnáziích (91 %).

2.1. Důvody pro výběr studia na pedagogické fakultě a jejich důležitost

- Q6. Jaké důvody byly nejdůležitější pro to, že jste se rozhodl(a) pro studium fakulty vzdělávající budoucí učitele? Vyberte z následujících důvodů nejvýše 2 nejdůležitější.

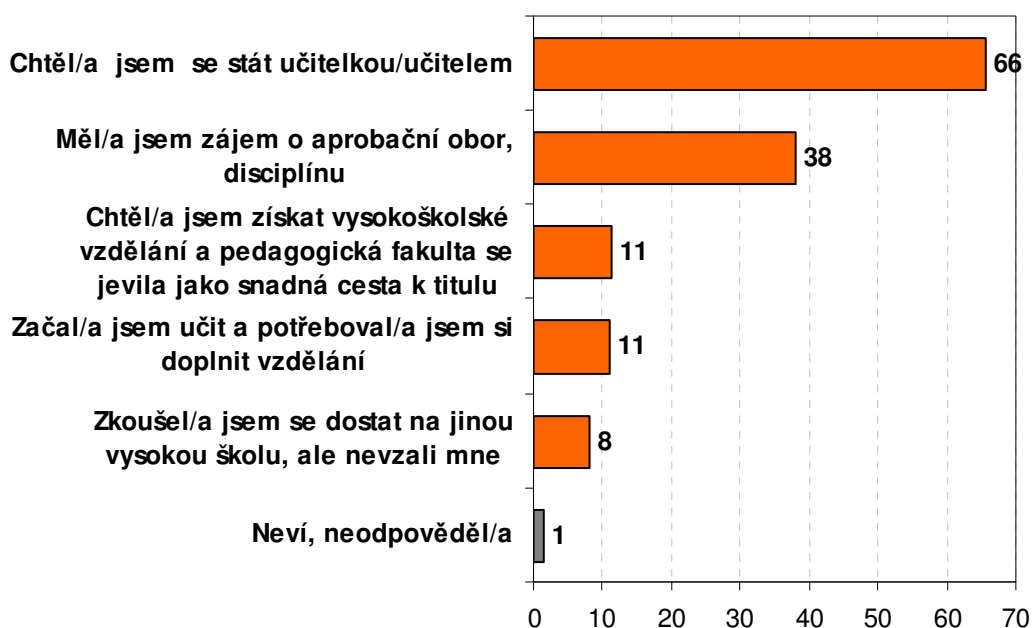
Odpovídali pouze ti, kteří se připravovali na pedagogické fakultě.

Nejdůležitějším důvodem pro studium na pedagogické fakultě je touha stát se učitelem či učitelkou – uvedly ho dvě třetiny (66 %) dotázaných. Zájem o aprobační obor řadí mezi dva nejdůležitější důvody dvě pětiny (38 %) učitelů.

Touha získat vysokoškolský diplom byla důležitá pro 12 % nynějších učitelů. U 11 % z nich vznikla potřeba studovat pedagogickou fakultu po tom, co již začali učit a potřebovali si doplnit vzdělání.

12. graf

Jaké důvody byly nejdůležitější pro to, že jste se rozhodl/a pro studium pedagogické fakulty?
(N = 1002, v %)

- Touha stát se učitelem je jako nejdůležitější důvod pro studium na pedagogické fakultě pochopitelně nejčastěji přítomna ve vyjádřeních těch, kteří se pro toto povolání rozhodli již v dětství (88 %). Dále u učitelů 1. stupně ZŠ – uvádí to 81 % z nich. Tento důvod je častější u žen (72 %) než u mužů (50 %).
- Zájem o aprobační obor řadí mezi dva nejdůležitější důvody každý druhý učitel starší 60ti let (53 %) a každý druhý dějepisář (50 %). Polovina z těch, které motivoval zájem o obor, učí na gymnáziích (47 %) a pro profesi učitele se rozhodli již na střední škole (47 %).

2.2. Hodnocení přípravy učitelů na pedagogických fakultách VŠ

- Q13 - Vyjádřete prosím souhlas nebo nesouhlas s následujícími výroky týkajícími se přípravy učitelů. Podle Vašich osobních zkušeností, řekl(a) byste že...

Dotazovaní učitelé základních a středních škol měli na škále „rozhodně ano, spíše ano, spíše ne a rozhodně ne“ hodnotit výroky vztahující se k přípravě učitelů. Následuje výčet jednotlivých výroků seřazený sestupně podle dosažené míry souhlasu.

- **Oborová teoretická příprava je na fakultách vzdělávajících budoucí učitele kvalitní** – s tímto tvrzením souhlasí sedm z deseti učitelů (70 %), rozhodný souhlas přitom vyslovilo 19 % pedagogů. Nejčastěji s tímto souhlasí dějepisáři (84 %), učitelé z Ústeckého a Jihočeského kraje (shodně 81 %) a ti, kteří učí na druhém stupni ZŠ (77 %). Výrazně nižší míra souhlasu s tímto tvrzením je u učitelů z Prahy (55 %) a u lidí majících pouze středoškolské vzdělání s maturitou (51 %). Významný rozdíl v hodnocení tohoto výroku je mezi absolventy pedagogických (73 %) a nepedagogických (56 %) fakult. Míra nesouhlasu s tímto tvrzením je výrazně vyšší v Plzeňském (38 %) a Olomouckém (35 %) kraji.
- **Na fakultách vzdělávajících budoucí učitele studuje poměrně vysoké procento lidí, kteří o vyučování na základních nebo středních školách vůbec neuvažují** – s tímto výrokiem souhlasí dvě třetiny pedagogů (65 %). Nejčastěji jsou to učitelé druhého stupně ZŠ (72 %), češtináři (72 %) a ti, kteří jsou ve svém povolání nespokojeni. Z hlediska regionů je nejvyšší míra souhlasu v Ústeckém kraji, kde souhlasí téměř osm z deseti učitelů (77 %), naopak nejnižší míra souhlasu je v Olomouckém a Libereckém kraji (48 %, resp. 47 %). Souhlas projevují spíše pedagogové s úplným a postgraduálním vzděláním než s nižším. Vysoká míra nesouhlasu s tímto tvrzením je v Olomouckém kraji, kde s tvrzením nesouhlasí polovina pedagogů (47 %).
- **Na fakultách vzdělávajících budoucí učitele se studenti naučí, jak plánovat výuku** – pro tento výrok se souhlasně vyjádřily téměř dvě třetiny učitelů (65 %). Rozhodný souhlas uvedlo 15 % z nich. Souhlasné tvrzení je přítomné zejména mezi učiteli středních odborných škol v maturitních oborech (72 %) a u těch, kteří se pro profesi rozhodli po střední škole (72 %). Souhlas rovněž převládá častěji u spokojených než u nespokojených. Nesouhlas s tvrzením je nejčastěji

zastoupen u velmi nespokojených (46 %) a těch, kteří by rozhodně volili jiné povolání (40 %). Dále je nesouhlas výrazně vyšší u učitelů 2. stupně ZŠ (36 %) a matikářů (37 %).

- **Fakulta mě na povolání učitele dobře připravila** – k tomuto tvrzení se přiklání většina učitelů (53 %), nesouhlas vyjádřilo 37 % z nich a desetina (10 %) to neumí posoudit nebo neodpověděla. S výrokem souhlasí nejčastěji rozhodně spokojení (64 %), kteří by povolání rozhodně neměnili (62 %). Z hlediska regionů nejčastěji souhlasí učitelé z Jihomoravského (68 %), Olomouckého (66 %) a Ústeckého kraje (63 %). Podle vyučovaných předmětů nejčastěji souhlasí učitelé hudební výchovy (62 %), češtináři (59 %) a dějepisáři (59 %). S výrokem pochopitelně nesouhlasí zejména velmi nespokojení (54%) a ti, kteří by rozhodně měnili profesi (50 %). Podle aprobací jsou to nejčastěji učitelé výtvarné výchovy (45 %), předmětů vyučovaných na prvním stupni ZŠ, jako je psaní, prvouka apod. (44 %), dále tělocvikáři (42 %) a učitelé chemie (41 %). Nesouhlas je z hlediska regionů nejvíce zastoupen v Plzeňském (53 %), Libereckém a Jihočeském kraji (shodně 47 %).
- **Na fakultách vzdělávajících budoucí učitele učí lidé, kteří nemají dostatečné praktické zkušenosti s výukou na základních a středních školách** – pro toto tvrzení se souhlasně vyjádřilo 52 % učitelů (rozhodně ano 15 %; spíše ano 38 %), 37 % s ním nesouhlasí a významná část (11 %) neví nebo neodpověděla. Podle regionů souhlas nejčastěji uvedli v Karlovarském (65 %), Jihočeském (61 %), Plzeňském (60 %) a Ústeckém kraji (59 %). Vzhledem k vyučovaným předmětům s tímto tvrzením nejčastěji souhlasí chemikáři (59 %), dějepisáři (58 %), zeměpisáři/geografové a učitelé biologie/přírodopisu (shodně 57 %). Nesouhlas s tvrzením je z regionálního hlediska největší ve Středočeském a Olomouckém kraji (shodně 44 %). Podle vyučovaných předmětů je nesouhlas nejvíce zastoupen u učitelů výtvarné výchovy (46 %) a matematiky (41 %).
- **Na fakultách vzdělávajících budoucí učitele se studenti naučí, jak hodnotit práci žáků** – s tímto výrokem souhlasí polovina učitelů (51 %). Rozhodně souhlasilo 9 % a spíše souhlasilo 42 %. Rozhodný nesouhlas projevilo 12 % učitelů a 32 % spíše nesouhlasí. Zbývajících 5 % učitelů k výroku nedokázalo zaujmout stanovisko nebo neodpovědělo. Míra souhlasných odpovědí klesá s narůstající délkou praxe a s věkem učitele. Čím starší a zkušenější učitelé, tím méně souhlasí s tím, že se hodnocení žáků lze naučit na fakultě. Toto zjištění poukazuje na mínění učitelů, že hodnocení žáků se učitel učí praxí. Nejnižší výskyt souhlasných a současně nejvyšší počet nesouhlasných tvrzení je u pražských učitelů a těch, kteří vyučují cizím jazykům.
- **Na fakultách vzdělávajících budoucí učitele studuje poměrně vysoké procento lidí, kteří nemají předpoklady pro práci s dětmi** – Polovina učitelů s tímto tvrzením souhlasí. Struktura odpovědí; rozhodně souhlasilo 11 %, spíše 39 %, spíše nesouhlasí 33 % a rozhodně nesouhlasí 6 %. Desetina učitelů nedopověděla nebo neuměla posoudit. S výrokem souhlasí spíše ti, kteří jsou nespokojeni ve své profesi.
- **Nedostatkem studia na fakultách vzdělávajících budoucí učitele je nedostatečná a nekvalitní praxe ve školách** – S tvrzením rozhodně souhlasí 13 % učitelů, 33 % se k němu spíše přiklání, 36 % spíše nesouhlasí a 9 %

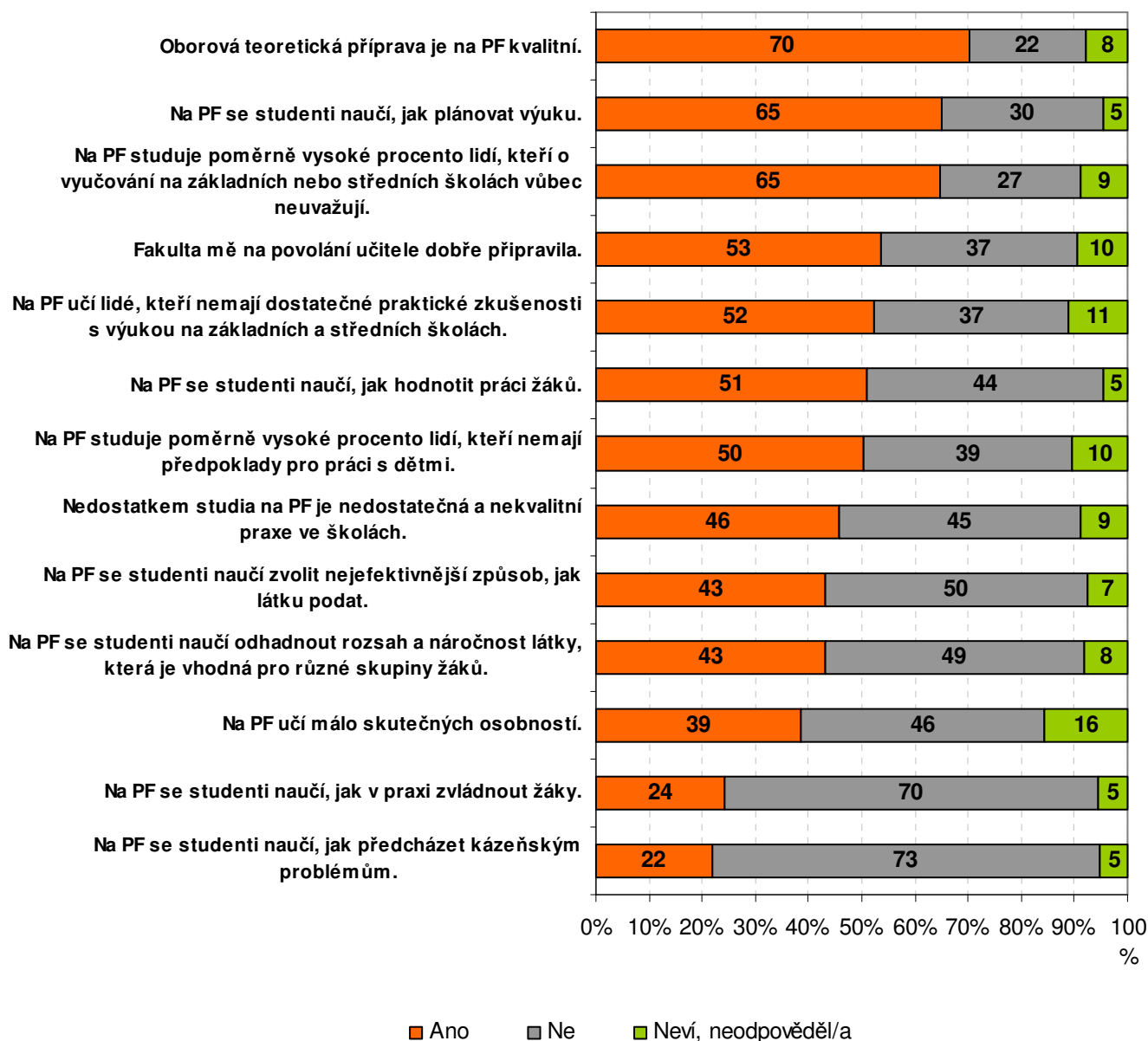
tvrzení rozhodně odmítá. Výrazně se postoj k tomuto tvrzení liší u těch, kteří jsou na začátku své učitelské kariéry a učí méně než 5 let – z nich s tímto souhlasí pouze 36 %, a u těch, kteří učí déle než 15 let – u nich souhlasí každý druhý (49 %). Významně se liší postoje učitelů z Jihočeského a Olomouckého kraje. Zatímco mezi učiteli z Jihočeského kraje s tvrzením souhlasí 60 %, u učitelů z Olomouckého kraje je to pouze 31 %.

- **Na fakultách vzdělávajících budoucí učitele se studenti naučí zvolit nejefektivnější způsob, jak látku podat** – s tímto výrokiem souhlasí 43 % učitelů; z nich 7 % uvádí rozhodný souhlas. Nesouhlasí každý druhý učitel (50 %), přičemž rozhodný nesouhlas uvádí 17 % pedagogů. Souhlas se nejčastěji vyskytuje u učitelů z Ústeckého kraje (61 %), Karlovarského kraje (60 %) a Vysočiny (57 %) nejnižší počet souhlasících je z Prahy (29 %). Nejčastěji s tímto tvrzením nesouhlasí dějepisáři (60 %).
- **Na fakultách vzdělávajících budoucí učitele se studenti naučí odhadnout rozsah a náročnost látky, která je vhodná pro různé skupiny žáků** – s tímto tvrzením souhlasí 43 % učitelů (rozhodně ano 7 %, spíše ano 36 %), nesouhlas vyjádřilo 49 % učitelů základních a středních škol (rozhodně ne 10 %, spíše ne 39 %). Z těch, kteří souhlasí, jsou to nejčastěji učitelé z Vysočiny (56 %), Středočeského (55 %) a Ústeckého kraje (53 %). V Praze a Králověhradeckém kraji je naopak souhlas zastoupen nejméně často (31 resp. 30 %).
- **Na fakultách vzdělávajících budoucí učitele učí málo skutečných osobností** – z průzkumu vyplývá, že většina učitelů s tímto výrokiem nesouhlasí (46 %), souhlas uvedlo 39 % učitelů (9 % rozhodně ano, 30 % spíše ano). Významný je podíl těch, kteří neodpověděli; 15 %. S výrokiem nejčastěji souhlasí postgraduálně vzdělaní učitelé (57 %) a učitelé ze Středočeského (49 %) a Pardubického kraje (48 %). Nesouhlas s tvrzením je naopak nejčastěji přítomen u učitelů z Plzeňského kraje (63 %) a u učitelů matematiky (52 %).
- **Na fakultách vzdělávajících budoucí učitele se studenti naučí, jak v praxi zvládnout žáky** – podle většiny učitelů základních a středních škol není toto tvrzení pravdivé. Odmítá jej sedm z deseti učitelů (70 %); přičemž rozhodný nesouhlas uvedlo 32 % a 38 % spíše nesouhlasí. Souhlas s výrokiem potvrdila pouze necelá čtvrtina učitelů (24 %); rozhodně souhlasí pouhá 4 %. Nesouhlas je nejčastější u učitelů v Plzeňském (88 %) a Jihočeském kraji (85 %) a také v Praze (83 %). Čím delší je praxe učitelů, tím častěji s výrokiem nesouhlasí.
- **Na fakultách vzdělávajících budoucí učitele se studenti naučí, jak předcházet kázeňským problémům** – s tímto výrokiem nesouhlasí téměř tři čtvrtiny učitelů (73 %); rozhodně nesouhlasí 33 % a 40 % spíše nesouhlasí. Souhlas s výrokiem uvedla pětina (22 %); rozhodně souhlasí pouhá 3 % učitelů. Nesouhlasné stanovisko je nejčastěji zastoupeno u pedagogů, kteří si tuto profesi vybrali až na vysoké škole (86 %), dále u těch, kteří tvrdí, že ve svém povolání spíše nejsou spokojeni 81 % ale i u těch, kteří se pro povolání rozhodli ještě jako děti (78 %), a u těch, kteří učí již déle než 15 let (77 %). Z hlediska regionů projevují nesouhlas nejčastěji učitelé v Jihočeském kraji (88 %). V Jihomoravském a Olomouckém kraji je naopak nejčastěji ze všech krajů zastoupen souhlas s tímto tvrzením (35 resp. 34 %).

13. graf

Platí podle Vašeho názoru tyto výroky?

(N = 1002, v %)

- Q14. Ve kterých oblastech je podle Vašich vlastních zkušeností u absolventů fakult vzdělávajících budoucí učitele nedostatek praktických zkušeností nejvíc patrný?

Pedagogům základních a středních škol jsme po předcházejícím kvalitativním šetření nabídli osm oblastí, které byly identifikovány jako důležité. Učitelé z nich měli vybrat tři oblasti, ve kterých je největší nedostatek praktické přípravy.

Nejčastěji se mezi třemi oblastmi, ve kterých mají dle vlastních zkušeností učitelů absolventi pedagogických fakult největší nedostatek praktických zkušeností, objevuje zvládání kázeňských problémů – v 71 %.

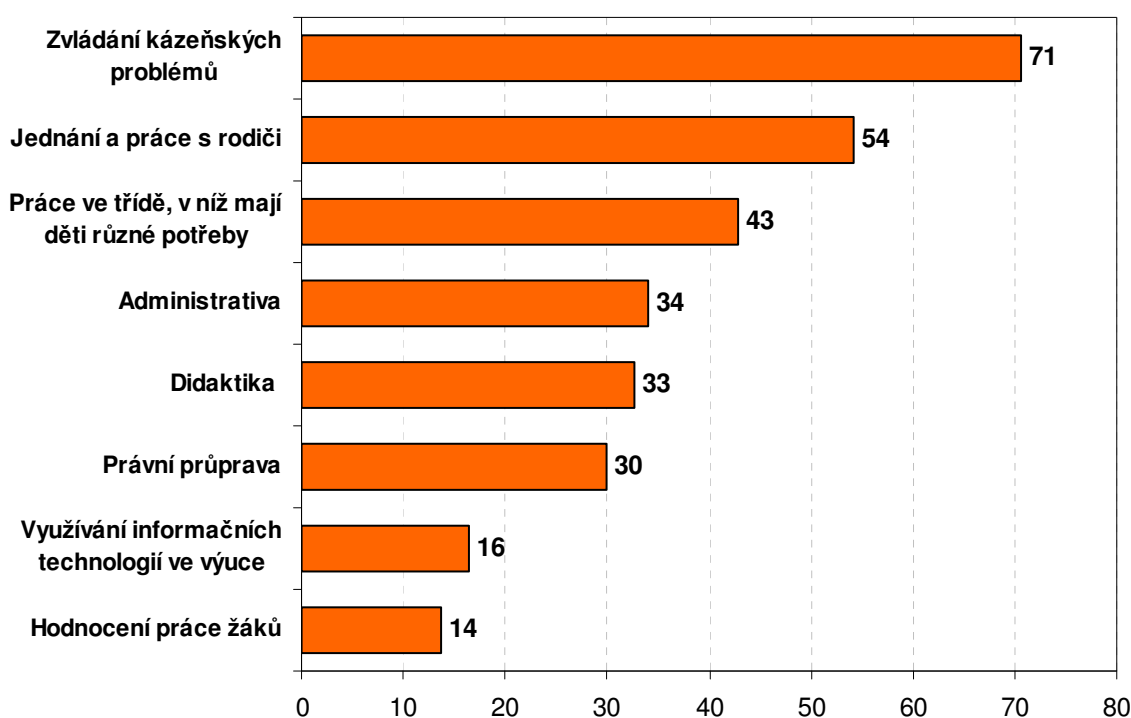
Následuje jednání a práce s rodiči (54 %) a práce ve třídě, kde mají děti různé vzdělávací potřeby (43 %). Třetina učitelů vnímá jako problematické oblasti administrativu a vyplňování dokumentace (34 %), didaktiku, tedy schopnost vyučovat předmět s využitím různých výukových metod (33 %), a právní průpravu (30 %).

Nejméně často byly mezi tři oblasti s největším nedostatkem praktických zkušeností zařazeny využívání informačních technologií ve výuce (16 %) a hodnocení práce žáků (14 %).

14. graf

Ve kterých oblastech je u absolventů pedagogických fakult nedostatek praktických zkušeností nejvíc patrný?

(N = 1002, v %)

- Zvládání kázeňských problémů nejčastěji uváděli ti učitelé, kteří se pro svou profesi rozhodli až po ukončení VŠ (84 %), a učitelé maturitních oborů středních odborných škol (78 %). Je zajímavé, že učitelé na počátku své kariéry (do 5 let) a učitelé s praxí delší než 15 let hodnotí nedostatek zkušeností v této oblasti stejně (72 resp. 74 %). Co se týče krajů, nejčastěji tuto skutečnost uváděli učitelé z Jihočeského kraje (83 %), nejméně často pak učitelé z Královehradeckého a Karlovarského kraje (56 resp. 55 %).

- Jednání a práce s rodiči je nejčastěji zmiňována v Královehradeckém (69 %) a Středočeském kraji (68 %), nejméně často tuto oblast zmiňují učitelé z Olomouckého kraje (35 %). Jinak ve vnímání této skutečnosti nejsou mezi jednotlivými skupinami učitelů patrné výrazné rozdíly.
- Praktické zkušenosti s prací ve třídě, kde děti mají různé potřeby, jsou zmiňovány zejména těmi, kteří učí na 1. stupni ZŠ (53 %), a těmi, kteří učí 10 – 15 let (50 %). Z hlediska krajů jsou nejčastěji uváděny v Ústeckém a Olomouckém (52 %), nejméně často v Jihomoravském (30 %) a Jihočeském kraji (35 %)
- Nedostatek praktických zkušeností s administrativou a vyplňováním dokumentace nejčastěji vnímají učitelé na praktických školách (51%), dále ti, kteří se pro povolání učitele rozhodli ještě jako děti (41 %) a je to pro ně životní poslání (40 %). Z hlediska vyučovaných předmětů jsou to nejčastěji dějepisáři a učitelé občanské výchovy (shodně 41 %). Nejméně často to uvádí učitelé starší 60ti let (23 %) a pedagogové ze Středočeského kraje (17 %).
- Přípravu absolventů z hlediska didaktiky vnímají problematicky zejména lidé vyučující na gymnáziích (40 %). V rámci hodnocení podle krajů vnímají tuto skutečnost nejčastěji v Karlovarském (55 %) a Pardubickém kraji (44 %). Z hlediska aprobací jsou to nejčastěji fyzikáři (40 %).
- Právní průprava u absolventů pedagogických fakult chybí dle vlastních zkušeností nejčastěji tělocvikářům (40 %). Tento fakt častěji vnímají muži (34 %) než ženy (28 %). Jinak nelze z výsledků výzkumu pozorovat další významné rozdíly ve vnímání tohoto problému napříč různými skupinami učitelů.

3. Učitelská profese

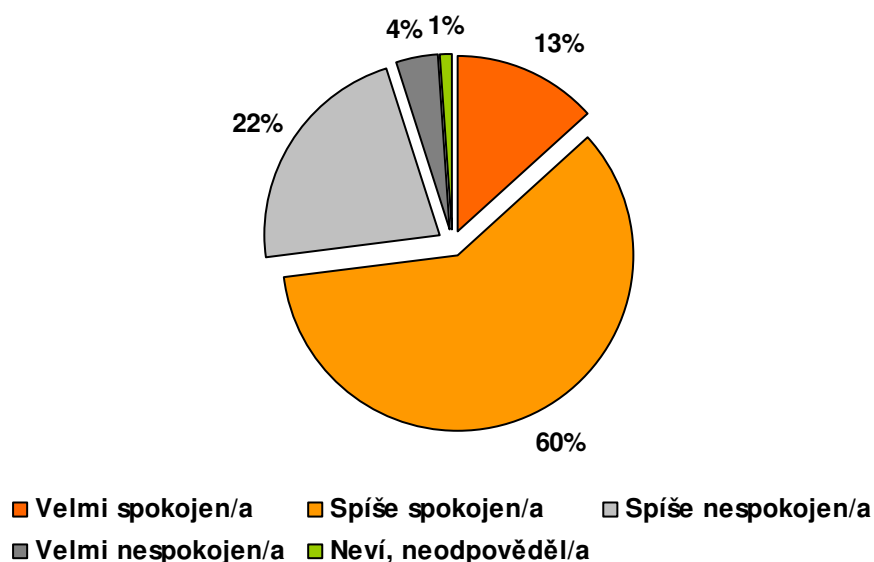
Spokojenost

Tři čtvrtiny učitelů (73 %) jsou ve svém povolání spokojeni; spíše spokojených je 60 % a rozhodně spokojených 13 %. Pětina (22 %) uvádí, že jsou ve svém povolání aktuálně spíše nespokojeni, a rozhodně nespokojených jsou 4 % kantorů.

15. graf

Jak jste aktuálně v učitelském povolání spokojen/a?

(N = 1002)

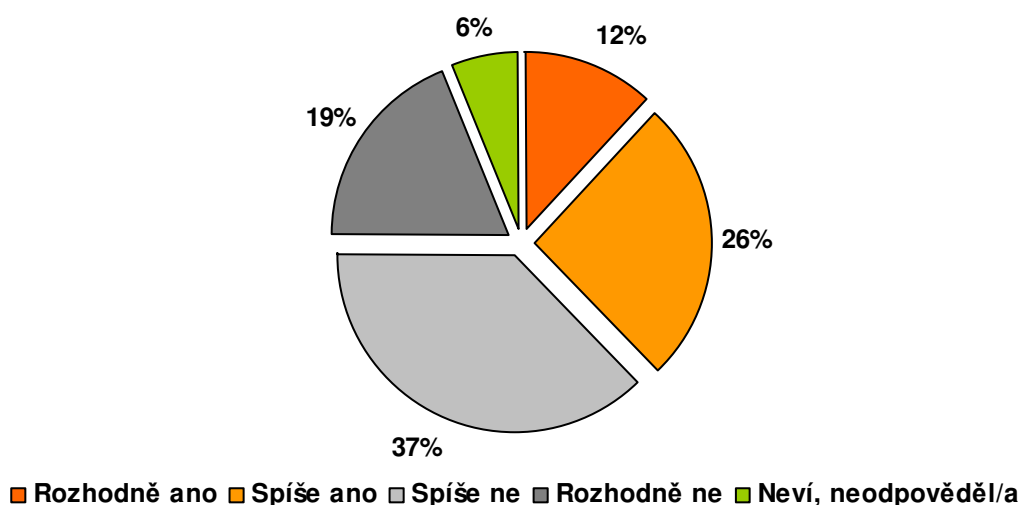
- Spokojeni (spíše nebo rozhodně) jsou pochopitelně ti, kteří by rozhodně ani spíše neměnili povolání (92 resp. 86 %). Dále jsou to zejména učitelé výtvarné výchovy (85 %), 1. stupně ZŠ (82 %), učitelé, pro které je práce životním posláním, a ti, kteří učí méně než 5 let (shodně 81 %).
- Nespokojeni (spíše nebo rozhodně) jsou pochopitelně v nejvíce případech ti, kteří by rozhodně nebo spíše povolání měnili (60 resp. 43 %). Nespokojení jsou často zastoupeni mezi učiteli, pro které je jejich práce východiskem z nouze anebo pouhým zdrojem příjmu (65 resp. 41 %). Dále jsou to často ti, kteří se pro učitelství rozhodli v průběhu rodičovské dovolené nebo po vysoké škole (46 resp. 42 %). Z hlediska území jsou to nejčastěji učitelé z Prahy (36 %).

Tendence ke změně povolání

Kdyby měli učitelé možnost vrátit se v čase, většina z nich (56 %) by si vybrala stejnou profesi – povolání učitele. Jiné povolání by si vybralo 38 % pedagogů.

16. graf

Kdybyste měl/a možnost se v čase vrátit, vybral/a byste si jiné povolání?
(N = 1002)

- Vyjma nespokojených by si jiné povolání zvolili zejména ti, pro které je učitelská profese východiskem z nouze, nebo pouhým zdrojem příjmu (87 resp. 57 %). Významný počet těch, kteří by měnili, je i mezi učiteli, kteří již vykonávali jiné povolání déle než rok (48 %), dále mezi těmi, kteří učí na středních odborných školách v maturitních oborech (44 %). Jiné povolání by si vybral také každý druhý učitel chemie a fyziky (shodně 48 %) a každý druhý pražský učitel (49 %). Muži by měnili častěji než ženy (44 versus 35 %).

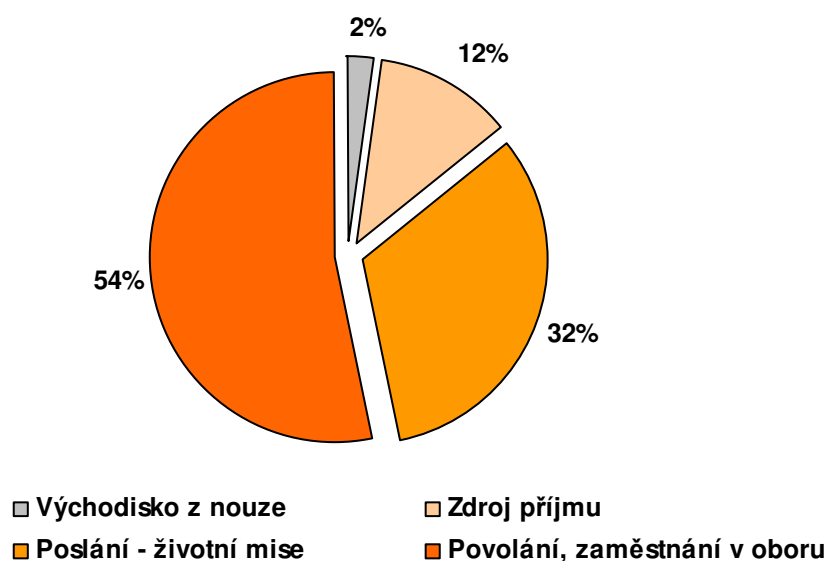
Osobní postoj k profesi

Většina učitelů (53 %) vnímá svou profesi jako povolání a zaměstnání v oboru, pro třetinu kantorů (32 %) je to poslání a životní mise. Jako pouhý zdroj příjmu vnímá profesi učitele 12 % dotázaných a 2 % uvádějí, že je to pro ně východisko z nouze.

17. graf

Co pro Vás znamená být učitelem?

(N = 1002)

3.1. Klady učitelské profese

- Q18. Klady učitelské profese – z předloženého lístku vyberte 3 nejvýznamnější výhody učitelské profese.

Učitelům byly nabídnuty různé výhody, které se objevily v 1. fázi výzkumu. Uvádíme jejich výčet podle pořadí od nejčastěji vybrané výhody.

- **Rozmanitá a tvořivá náplň práce** – tato výhoda je uváděna nejčastěji, zmínilo ji sedm z deseti učitelů (69 %). Tento aspekt povolání hodnotí víceméně stejně významně učitelé napříč všemi skupinami. Nejčastěji však učitelé na 1. stupni ZŠ (77 %) a učitelé z Jihočeského kraje (82 %).
- **Dostatek volného času (volná odpoledne, prázdniny)** oceňuje na učitelské profesi šest z deseti učitelů (59 %). Jako významný klad ho vnímají spíše učitelé, kteří učí kratší dobu než ti zkušenější – učitelé s praxí do 5 let ho uvedli v 71 %,

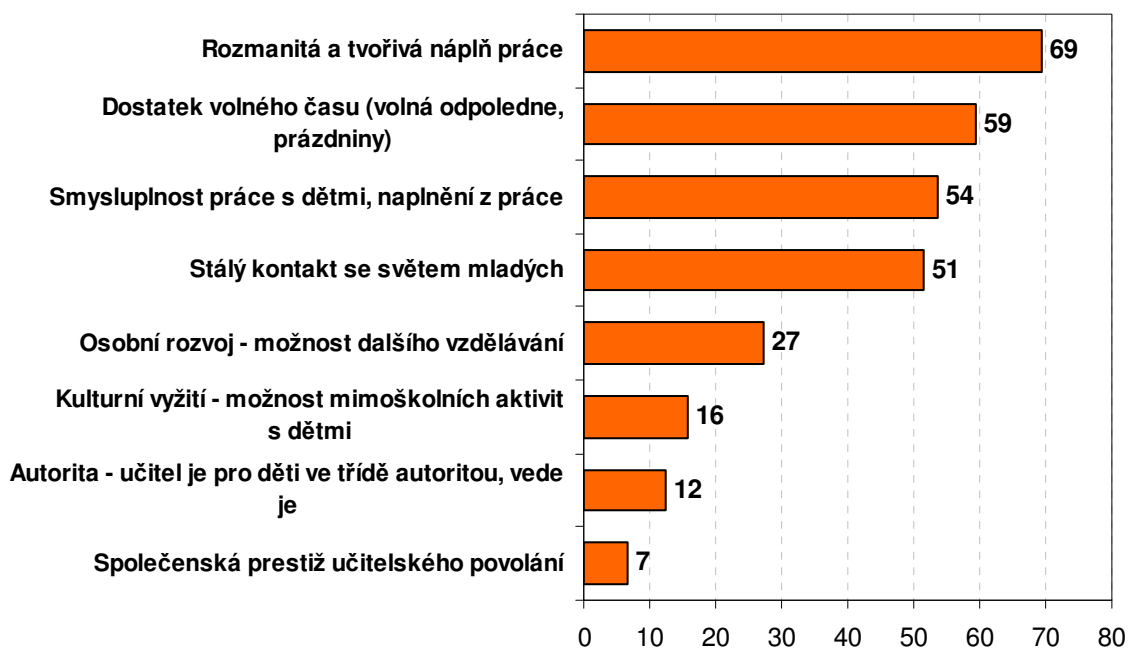
učitelé s praxí 5 –10 let v 68 % případů, s praxí 10 až 15 let ho mezi nejvýznamnější výhody zařadili v 59 % a ti, kteří učí déle než 15 let pouze v 54 % případů. Častěji ho také významně hodnotí ti, kteří učitelské povolání považují pouze za zdroj příjmu (77 %), než ti, kteří jej berou jako poslání (51 %). Tento aspekt je také výrazně více oceňován ve Středočeském (76 %) a Jihočeském (69 %) kraji než v kraji Olomouckém (40 %).

- **Smysluplnost práce s dětmi, naplnění z práce** řadí mezi tři nejvýznamnější klady profese 54 % učitelů. Jsou to zejména ti, kteří berou svojí práci jako poslání (66 %), dále učitelé na 1. stupni ZŠ (63 %) a z příjmově nejsilnějších domácností (přes 45.000 Kč - 61 %). Z hlediska regionů jsou to nejčastěji učitelé z Ústeckého kraje (65 %).
- **Stálý kontakt se světem mladých** hodnotí jako významný klad každý druhý učitel (51 %). Oceňují jej více starší a zkušenější učitelé a častěji jej uváděli muži (57 %) než ženy (49 %).
- **Osobní rozvoj – možnost dalšího vzdělávání** patří mezi tři nejvýznamnější klady povolání podle čtvrtiny (27 %) učitelů. Nejčastěji jej oceňují učitelé z Karlovarského (40 %) a Ústeckého kraje (39 %). Častěji také ženy (30 %) než muži (23 %).
- **Kulturní vyžití – možnost mimoškolních aktivit s dětmi** je oceňováno 16 % učiteli. Zejména těmi, kteří jsou ve svém povolání velmi nespokojeni (31 %) a pro které je učitelství zdrojem příjmu (25 %) a učí v Praze (26 %).
- **Autorita – učitel je pro děti ve třídě autoritou, vede je** – tento aspekt učitelské profese řadí mezi tři nejvýznamnější klady 12 % učitelů. Nejčastěji jsou to ti, kterým je 60 a více let (23 %).
- **Společenská prestiž učitelského povolání** – je významná jen pro 7 % učitelů. Zastoupení tohoto názoru jde rovnoměrně napříč všemi skupinami učitelů.

18. graf

Klady učitelé profese

(N = 1002, v %)

3.2. Zápory učitelé profese

- Q19. Zápory učitelé profese – z předloženého lístku vyberte 3 nejvýznamnější nevýhody učitelé profese.

Učitelům byly nabídnuty rovněž nevýhody, které se objevily v první fázi výzkumu. Uvádíme výčet významných záporů podle pořadí od nejčastěji vybrané nevýhody.

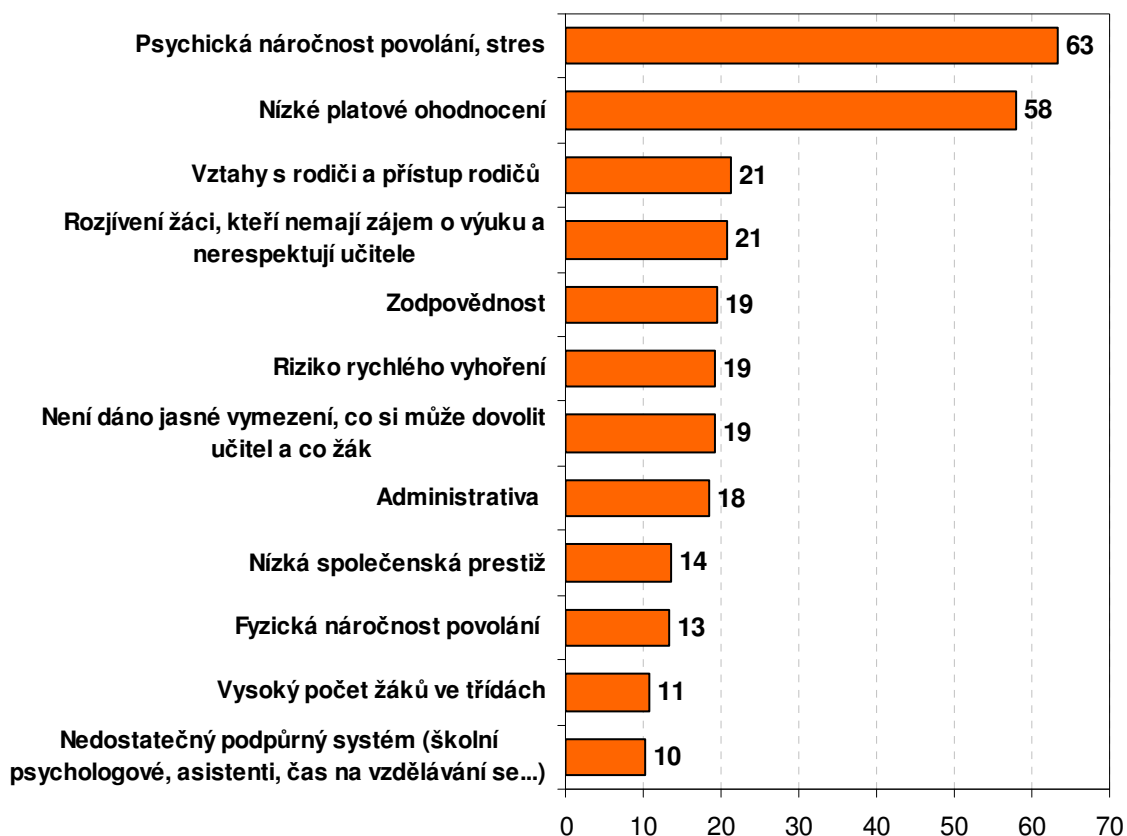
- **Psychická náročnost povolání, stres** je nejčastěji zmiňovaný zápor učitelé profese; uvádí to 63 % učitelů základních a středních škol. Nejčastěji to uvádějí učitelé s praxí delší než 15 let (67 %), kteří nevykonávali jiné než učitelé povolání (66 %) a dosáhli úplného vysokoškolského vzdělání (65 %). Jinak jsou výpovědi uvádějící tento zápor zastoupeny rovnoměrně napříč všemi skupinami učitelů.
- **Nízké platové ohodnocení** – tuto nevýhodu řadí mezi tři nejzávažnější šest z deseti učitelů (58 %). Nejčastěji jsou to učitelé z Prahy (83 %) a ti, kteří jsou aktuálně ve své profesi velmi (74 %) nebo spíše (65 %) nespokojeni.

- **Vztahy s rodiči a přístup rodičů – rodiče práci často ztěžují a nespolupracují** – tuto skutečnost vnímá jako významný zápor pětina učitelů (21 %). Nejčastěji jsou to učitelé ze Středočeského kraje (40 %).
- **Rozjívění žáci, kteří nemají zájem o výuku a nerespektují učitele** – představují významný zápor rovněž pro pětinu učitelů (21 %). Nejčastěji těch, kteří se pro výkon profese rozhodli po ukončení vysokoškolského studia (38 %) a mladších 29 let (30 %).
- **Další významné zápory** – zde uvádíme další, méně často uváděné zápory učitelského povolání: **Zodpovědnost** jako významný zápor profese vnímá téměř pětina učitelů (19 %). Jsou to zejména lidé starší 60 let (28 %), na 1. stupni ZŠ (26 %) a lidé velmi spokojení ve svém povolání (28 %). **Nejasné vymezení toho, co si může dovolit učitel a co žák** uvádí rovněž 19 % učitelů. Dalším často uváděným negativním aspektem je **riziko rychlého vyhoření** – mezi tři nejvýznamnější je zařadilo 19 % učitelů; uvedli to nejčastěji ti, kteří se pro profesi učitele rozhodli v průběhu studia na VŠ (32 %). **Administrativa – vyplňování velkého množství různých formulářů a dokumentů** patří mezi nejvýznamnější zápory podle 18 % učitelů; uvedlo ho kupodivu také významné procento těch, kteří jsou ve své profesi aktuálně velmi spokojení (26 %). **Nízká společenská prestiž** byla mezi třemi nejvýznamnějšími zápory uvedena sedminou učitelů (14 %); nejčastěji ji uváděli velmi nespokojení (26 %) a učitelé z Prahy (24 %). **Fyzická náročnost povolání** (tedy např. nápor na hlasivky, vysoký tlak) jsou významným negativním aspektem podle 13 % učitelů. Následuje **vysoký počet žáků ve třídách** (11 %) a **nedostatečný podpůrný systém** (10 %).

19. graf

Zápory učiteléské profese

(N = 1002, v %)

3.3. Bodové grafy

Klady učiteléské profese

Následující analýza dává do vzájemného vztahu důvody, proč volit učiteléskou profesi a důvody, proč v ní zůstat.

- **Kvadrantová analýza**

Analýza dělí výhody učiteléské profese do čtyř skupin:

Výhody profese – faktory, které fungují jednak jako motivátory pro volbu této profese, a jednak i jako „poutače“, tedy důvody, proč v této práci setrvat. Jsou to hlavní klady profese, na nichž lze postavit nábor nových uchazečů a které by rozhodně neměly z charakteristiky profese vymizet. Jako tyto podstatné výhody jsou vnímány zejména

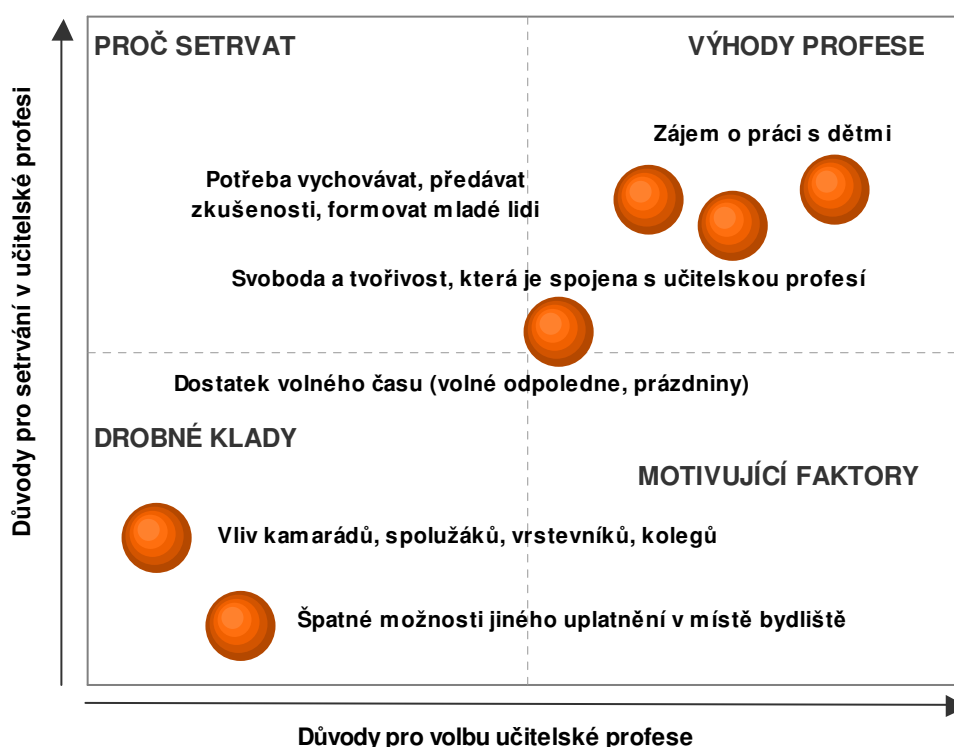
charakteristiky uchazeče samotného – tedy jeho zájem o práci s dětmi, potřeba vychovávat, svoboda a tvořivost.

Důvody proč setrvat – faktory, které jako zásadní motivátory pro nové uchazeče nefungují, ale zato jsou klíčové, pro setrvání současných pedagogů.

Motivující faktory – sem naopak patří faktory, které fungují zejména jako lákadla pro získání nových uchazečů, ale stávající učitele v profesi neudrží.

Drobné klady – faktory vnímané jako výhody, avšak nepodstatné ani pro rozhodnutí o volbě učitelství, ani pro setrvání v této profesi po delší dobu. Z dotazovaných možností je to zejména vliv okolí: kamarádů, kolegů, vrstevníků, a nemožnost uplatnění jinde.

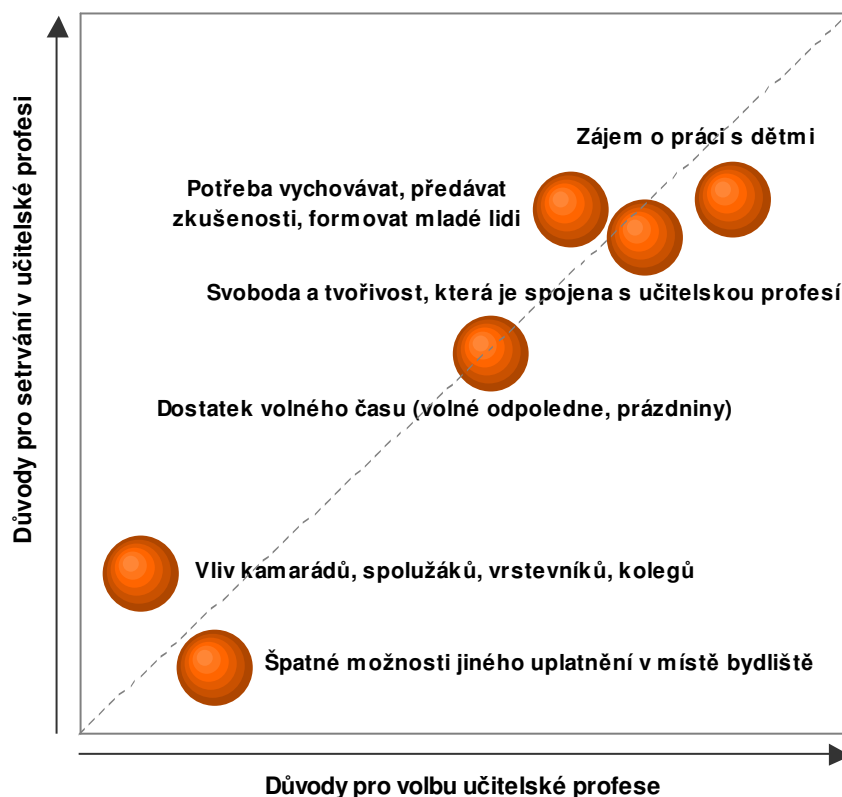
20. graf

■ **Porovnání vůči ose**

Poloha osy naznačuje vyváženost mezi vnímáním jednotlivých výhod před nástupem do učitelství profesí a v jejím průběhu. Body, které leží přímo na ose mají srovnatelný vliv jak při získávání nových uchazečů, tak při udržení stávajících učitelů. Body ležící pod přímkou jsou lépe vnímány před nástupem do učitelství profesí, ale v jejím průběhu se jejich hodnocení zhoršuje. Naopak body ležící nad přímkou jsou před nástupem do praxe podceňovány a až skutečný výkon učitelství profesí je umožňuje dostatečně ocenit. Svou důležitost v průběhu času ztrácí zájem o práci s dětmi a nemožnost sehnat práci jinde. Naopak narůstající důležitost se projevuje u potřeby vychovávat a u vlivu okolí – kolegů a vrstevníků.

21. graf

Zápory učitelské profese

Analýza hodnotící nevýhody učitelské profese dává do vzájemného vztahu důvody, proč dnes mladí lidé tuto profesi nevolí jako své povolání a důvody, proč stávající učitelé mohou své místo nejspíše opustit.

▪ Kvadrantová analýza

Na základě vztahu důvodů proč nevolit a proč odejít jsou nevýhody učitelské profese rozděleny do čtyř skupin:

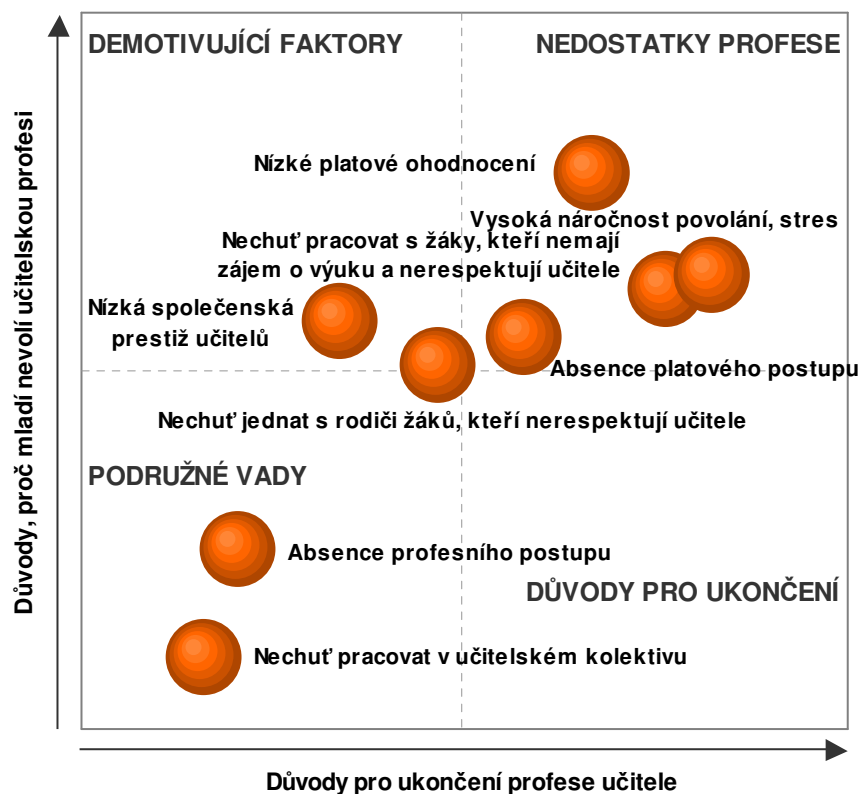
Nedostatky profese – faktory, které jsou vnímány jako důvody, proč z učitelské praxe odejít, tak jako důvody, proč do ní vůbec nenastoupit. Pokud je snaha zvýšit zájem o učitelskou profesi, měl by být primární důraz kladen na odstranění těchto nedostatků. Z dotazovaných vlastností profese sem patří zejména nízké platové ohodnocení, vysoká náročnost povolání a nezájem žáků o výuku. Jako další problematický faktor je vnímána absence platového postupu.

Demotivující faktory – tyto charakteristiky učitelského povolání odrazují nové uchazeče od volby této profese, ale těm, co už začnou učit, až tolik nevadí. Buď tyto nevýhody časem vymizí (např. individuálně silou osobnosti), nebo na místo učitele už nastupují pouze takoví lidé, kteří tyto vlastnosti nepovažují za své priority. Jako demotivující faktor v současnosti funguje nízké společenská prestiž učitelů.

Důvody pro ukončení – nevýhody profese, které jsou před nástupem do praxe podceňovány, ale časem se jejich vliv projeví (roste jejich důležitost).

Podružné vady – nevýhody, které nejsou vnímány jako klíčové ani před nástupem na místo učitele, ani v průběhu výkonu učitelského povolání. Patří sem absence kariérního růstu a nechuť pracovat v učitelském kolektivu.

22. graf

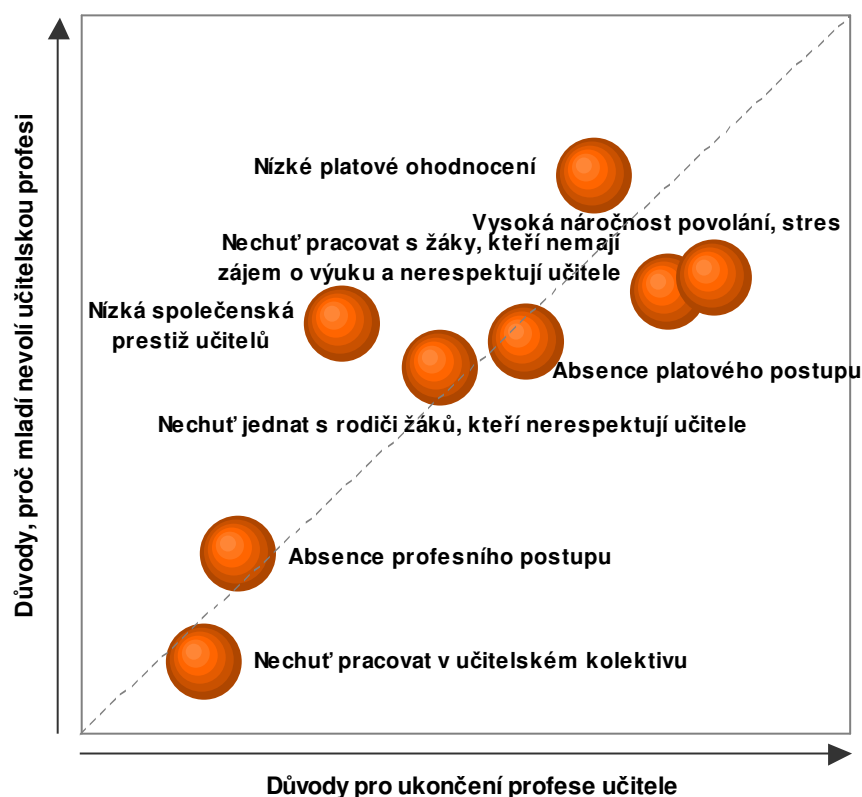
▪ **Porovnání vůči ose**

Osa grafu zobrazuje polohu, kde se vyrovnává důležitost jednotlivých nevýhod tak, jak je vnímána před nástupem do učitelské profese a jak je vnímána v jejím průběhu.

Nad touto osou leží charakteristiky, které více vadí „budoucím“ (potenciálním) učitelům než těm stávajícím. V průběhu času mírně klesají požadavky na finanční ohodnocení a také ambice ve smyslu společenské prestiže.

Naopak pod osou najdeme vlastnosti, jejich důležitost postupem času roste. S přibývajícím věkem jsou lidé více náchylní na vysokou náročnost této profese a hůře ji zvládají, také jim víc vadí nezáměr žáků a jejich nerespektování učitelů.

23. graf

Segmentace

Součástí detailnější analýzy dat z výzkumu bylo vymezení různých typů učitelů na základě jejich postojů a charakteristik a jejich následné rozdělení do skupin podle takto navržené typologie – segmentace.

Učitelé byli na základě vybraných otázek rozdělení do šesti skupin. Otázky použité v segmentaci jsou: Q36 - věk, Q37 - vzdělání, Q3 – spokojenost v zaměstnání, Q11 - postoj k učitelské profesi, Q17a, Q17b, Q17c – spokojenost s finančním hodnocením a na čem toto hodnocení založit, Q22 – změna vyvolaná reformou, baterie Q24 – kritika reformy, Q25, Q26 – další vzdělávání učitelů, Q29, Q31 – individuální přístup k žákům, Q30 – hodnocení žáků podle dosaženého pokroku, Q32 názor na výběrové / speciální třídy.

Odpovědi „neví“ byly zařazeny doprostřed příslušné škály.

Smíření – Středního věku se spíše nižším vzděláním, povolání učitele vnímají spíše jako zdroj příjmů, se současným systémem finančního hodnocení souhlasí, odměny podle kvality a množství práce nepodporují, necítí se být diskriminováni díky nižšímu platu, většinu změn se jim do praxe převádět spíše nedaří, nemají pocit, že by jim nová reforma přidělávala administrativní, či nějakou jinou činnost, ani si nemyslí, že by byla nedostatečně osvětlena, další vzdělávání učitelů nepovažují za příliš důležité, z dalších změn podporují zejména individuální přístup k žákům a podporují nárůst výběrových tříd.

Vnímaví k žákům – S povoláním učitele spokojeni, daří se jim realizovat individuální přístup k žákům a cítí větší svobodu učitele při přípravě výuky, nemají pocit, že by pro ně nebo pro žáky byla reforma nějak výrazně prospěšná – mají dojem, že se jen opisují programy od jiných škol, přesto se domnívají, že změny je možné realizovat, možnosti učitelů dále se vzdělávat považují za dobré, podporují individuální přístup k žákům, zejména podporu těch lepších formou výběrových tříd, a domnívají se, že žáci by měli být hodnoceni na základě dosaženého pokroku.

Zatvrzelí – Nejčastěji ve věku 45-59, s povoláním učitele nespokojeni, systém finančního hodnocení učitelů považují za zastaralý, nízké finanční ohodnocení podle nich snižuje prestiž a autoritu u žáků, reforma jim nepřinesla žádné změny, změny zaváděné reformou se jim do praxe převádět nedaří, souhlasí se všemi kritickými výroky cílenými na novou reformu školství, nepodporují hodnocení žáků na základě jejich pokroku a nejsou ani zastánci individuálního přístupu k žákům (nemyslí si, že by byl realizovatelný), jedině, co podporují je nárůst počtu speciálních tříd.

„Spravedliví“ – všem měřit stejně – Mladí, zavedení reformy jim přineslo průměrné (očekávané) změny, vnímají zlepšující se spolupráci mezi učiteli, naproti tomu mají problémy s propojením mezi školou a mimoškolním životem dětí, myslí si, že reforma nebyla dostatečně osvětlena, přesto ji osobně dobře rozumí, nicméně většinu věcí, co reforma propaguje už se u nich na škole děje. Nepodporují ani individuální přístup k žákům ani hodnocení založené na dosaženém pokroku, jsou jak proti výběrovým, tak proti speciálním třídám.

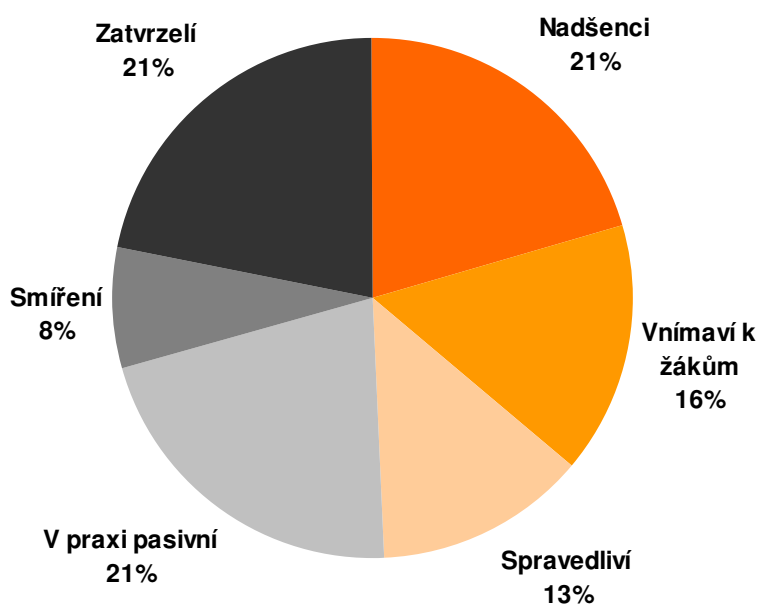
Naděnci – S povoláním učitele spokojeni, je to pro ně životní mise, finanční hodnocení by mělo být určováno kvalitou a množstvím odvedené práce, s nižším finančním ohodnocením nemají problém ve smyslu, že by snižovalo jejich prestiž či autoritu, ale mají pocit, že plně neodpovídá jejich vynaloženému úsilí, změny podložené reformou vnímají ze všech skupin nejvíce, změny, které byli výzkumem dotazováni se jim daří realizovat, považují za důležité a neustále dále vzdělávat a domnívají se, že podmínky k tomu mají vcelku dobré, podporují individuální přístup k žákům a podporu lepších studentů formou výběrových tříd, také jsou pro to založit hodnocení studentů na základě jejich pokroku, nikoliv na vzájemném srovnání.

V praxi pasivní – Věkově rozmanití, systém finančního hodnocení učitelů považují za zastaralý, finanční hodnocení by mělo být určováno kvalitou a množstvím odvedené práce, v zavádění konkrétních cílů reformy nejsou příliš úspěšní, zejména u výchovného působení na žáky a u spolupráce s rodiči mají pocit, že se jim spíše nedaří, jejich názor na reformu školství je takový, že se jedná spíše o formální postup, při kterém od sebe

školy opisují programy a vlastní realizace změn prakticky není možná, podporují jak individuální přístup k žákům, tak jejich hodnocení na základě dosaženého pokroku, nikoliv na základě vzájemného srovnání.

24. graf

Typy učitelů a jejich zastoupení v zkoumaném souboru (N = 1002, v %)

4. Podmínky ve školství

4.1. Pracovní podmínky

Vybavenost pracoviště - školy

- Q15. Jak hodnotíte podle škály uvedené na lístku vybavenost Vašeho pracoviště?

Učitelé měli na škále „velmi dobrá, spíše dobrá, spíše špatná a velmi špatná“ hodnotit vybavenost svého pracoviště v 6 aspektech.

- **Budova školy a její základní vybavení (interiéry, topení, WC)** – velmi dobře hodnotí tento aspekt 30 % učitelů, 53 % jako spíše dobré. Spíše špatně je budova a základní vybavení školy vnímáno 14 % učitelů a jako velmi špatné to hodnotí 3 % učitelů. Pozitivně tento aspekt nejčastěji hodnotí učitelé z Ústeckého kraje (93 %), naopak negativně v kraji Karlovarském (35 %).
- **Vybavení výpočetní a telekomunikační technikou** – osm z deseti učitelů hodnotí tuto skutečnost pozitivně (velmi dobré 29 %, spíše dobré 49 %), negativní hodnocení bylo zaznamenáno u pětiny učitelů (21 %). Příznivá hodnocení převažují zejména v Libereckém (92 %) a Moravskoslezském (89 %) kraji.
- **Učební pomůcky** – u učitelů převažuje pozitivní hodnocení vybavenosti pracoviště učebními pomůckami; tvrdí to 70 % z nich. Jako velmi dobré to vnímá 17 % a 53 % tuto vybavenost hodnotí jako spíše dobrou. Pro čtvrtinu učitelů je vybavenost pomůckami spíše špatná a pro 5 % velmi špatná. Z výzkumu je patrný významný rozdíl ve vnímání vybavenosti pomůckami u těch, kteří jsou aktuálně ve svém povolání spokojeni (tři čtvrtiny z nich to vnímají pozitivně) a těmi, kteří spokojeni nejsou (56 %). V Ústeckém kraji je opět hodnocení tohoto aspektu nejpozitivnější. Vybavenost pomůckami vnímá kladně 85 % učitelů z tohoto kraje. Naopak nejvíce negativních hodnocení je od učitelů ze Zlínského (46 %) a Pardubického kraje (40 %). Z hlediska aprobací jsou nejčastěji s vybavením učebními pomůckami spokojeni tělocvikáři (76 %). Naopak nejvíce negativních hodnocení je z řad učitelů chemie a fyziky (42 resp. 38 %).
- **Prostor a zařízení pro pohyb a sport** – u tohoto aspektu rovněž převažuje kladné hodnocení, čtvrtina (26 %) učitelů říká, že vybavenost jejich školy je po této stránce velmi dobrá, 42 % ji hodnotí spíše dobře. Pro čtvrtinu (24 %) pedagogů je vybavenost prostorem pro pohyb a sport spíše špatná a 7 % hodnotí tento stav jako velmi špatný. Kladně tento aspekt hodnotí zejména učitelé z druhého stupně ZŠ (75 %). Nejvyšší podíl záporných hodnocení (47 %) je naopak patrný na praktických školách. Rozdílně tuto situaci vnímají velmi spokojení (79 % kladných hodnocení) a nespokojení (51 % kladných hodnocení). Z hlediska regionů jsou pozitivní hodnocení nejčastější v Olomouckém (81 %) a Libereckém (79 %) kraji,

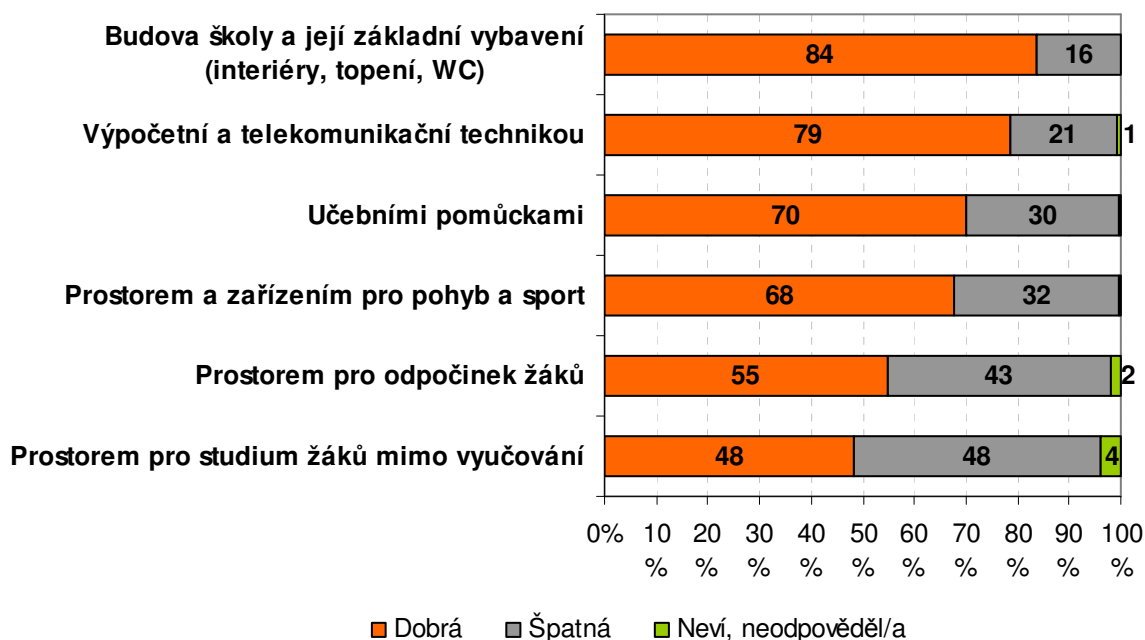
kdežto v kraji Pardubickém je tento aspekt hodnocen negativně každým druhým učitelem (52 %).

- **Prostor pro odpočinek žáků** – pro nadpoloviční většinu (55 %) učitelů je vybavenost prostory pro odpočinek žáků velmi (15 %) nebo spíše (40 %) dobrá. Jako spíše špatnou ji hodnotí třetina (33 %) a velmi špatné hodnocení má tento aspekt u desetiny (11 %) pedagogů. Kladné hodnocení je pochopitelně častější u spokojených učitelů než u nespokojených. Tendence hodnotit tento aspekt kladně roste s věkem učitele.
- **Prostor pro studium žáků mimo vyučování** – pokud odečteme 4 % učitelů, kteří neodpověděli nebo nedokážou posoudit, pak stejný podíl hodnotí vybavenost v tomto ohledu pozitivně a negativně (shodně 48 %). Pro 12 % učitelů je tato vybavenost velmi dobrá, pro 36 % spíše dobrá. Spíše negativně tento aspekt hodnotí 33 % pedagogů a jako velmi špatný ho vnímá 14 % z nich. Pozitivní hodnocení jsou nejčastější pochopitelně u spokojených a u učitelů z Královéhradeckého (63 %) a Libereckého kraje (61 %). Naopak negativní hodnocení jsou v převaze zejména v kraji Pardubickém (61 %).

25. graf

Jak hodnotíte vybavenost Vašeho pracoviště?

(N = 1002, v %)

Vztahy v kolektivu

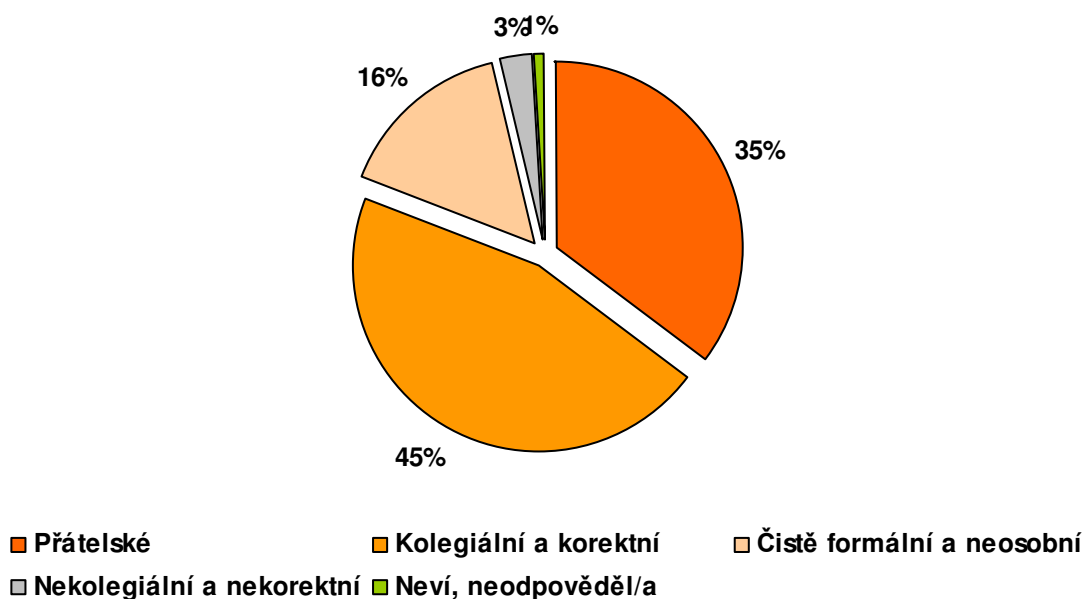
- Q16. Jak hodnotíte vztahy v kolektivu učitelů u Vás na škole?

Učitelé měli vybrat jednu z nabízených variant.

- **Kolegiální a korektní** – největší část učitelů (46 %) hodnotí pracovní vztahy právě takto. Tento názor na vztahy v kolektivu učitelů je víceméně rovnoměrně zastoupen u učitelů napříč všemi skupinami.
- **Přátelské** – více než třetina (35 %) učitelů hodnotí vztahy na pracovišti jako přátelské. Jsou to zejména ti, kteří se aktuálně cítí ve své profesi velmi spokojeni (50 %) a rozhodně by neměnili (47 %). Dále ti, kteří učí méně než 5 let (44 %) a berou své povolání jako poslání (43 %).
- **Čistě formální a neosobní** – tak hodnotí vztahy v kolektivu 16 % učitelů základní a středních škol. Nejčastěji jsou to ti, kteří mají vyšší odborné a VŠ vzdělání do stupně bakalář (30 %). Často takto hodnotí vztahy s kolegy ti, kteří učitelství berou jako zdroj příjmu (25 %) nebo východisko z nouze (30 %).
- **Nekolegiální a nekorektní** – pouze 3 % učitelů hodnotí prostředí ve svém pracovním kolektivu jako vysloveně nekolegiální a nekorektní. Vzhledem k nízkému procentu těchto odpovědí nelze spolehlivě interpretovat výsledky podle jednotlivých skupin učitelů.

26. graf

Jak hodnotíte vztahy v kolektivu učitelů u Vás na škole?
(N = 1002)

Pracovní ohodnocení

- Q17. Nyní Vám budu předčítat názory na hodnocení práce učitelů. Vyjádřete svůj souhlas či nesouhlas na nabízené škále.

Učitelé měli na škále „rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne“ vyjádřit souhlas s nabízenými výroky týkajícími se hodnocení práce učitelů.

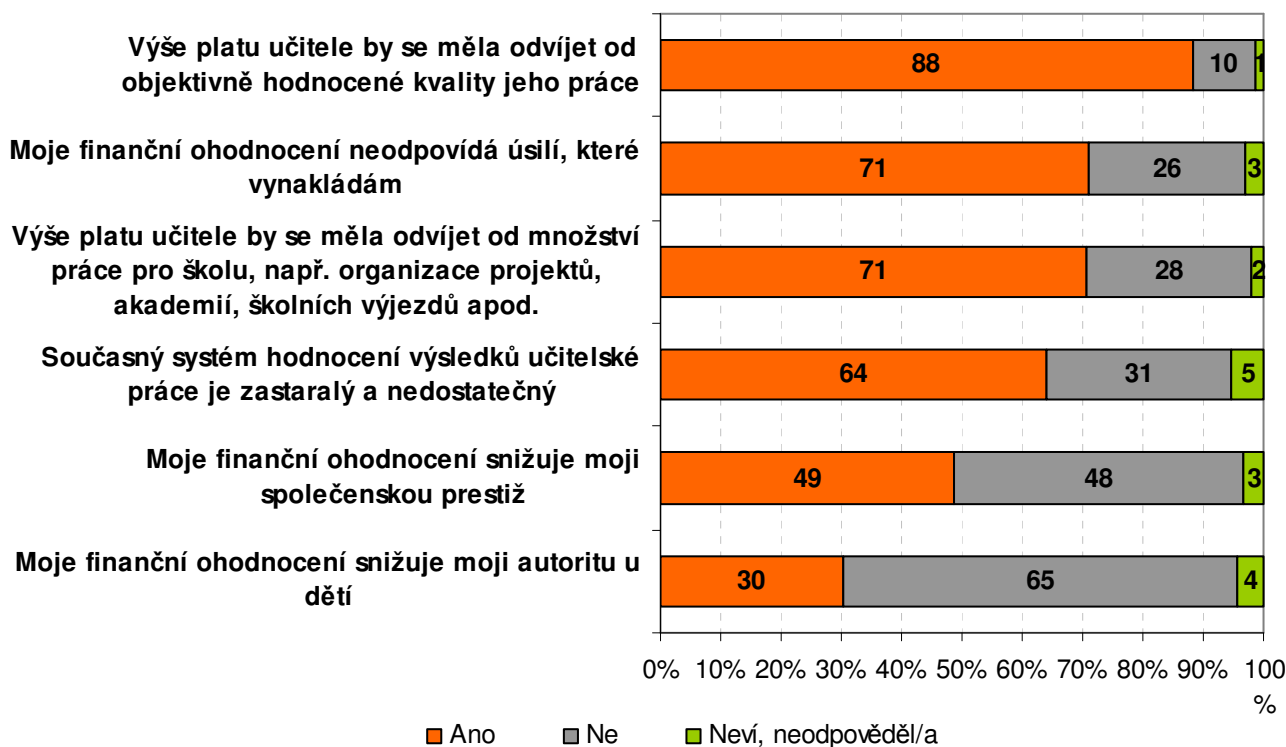
- **Současný systém hodnocení výsledků učitelské práce je zastaralý a nedostatečný** – s tímto tvrzením souhlasí téměř dvě třetiny (64 %) pedagogů. Rozhodně souhlasí pětina učitelů (20 %), 44 % souhlasí spíše. Čtvrtina (26 %) je spíše a 5 % rozhodně proti. Souhlas s výrokem je víceméně rovnoměrně zastoupen napříč všemi skupinami učitelů. Nesouhlas s tvrzením vyjadřují ti, co se ve své práci cítí aktuálně velmi spokojeni (41 %) a lidé s příjmem domácnosti nižším než 25.000 Kč (39 %).
- **Výše platu učitele by se měla odvíjet od objektivně hodnocené kvality jeho práce** – k tomuto výroku se přiklání téměř devět z deseti učitelů (88 %). Rozhodně ano i spíše ano tvrdí shodně 44 % pedagogů. Nesouhlas sdílí pouze 10 %; z toho 9 % spíše nesouhlasí a jen 1 % je rozhodně proti. Pro jsou nejčastěji ti, kteří se pro povolání učitele rozhodli již v dětství (93 %). Z hlediska krajů jsou to nejčastěji učitelé z Libereckého (97 %), Moravskoslezského (96 %) a Ústeckého (95 %) kraje. Naopak nesouhlas je nejsilnější mezi učiteli v Praze (21 %) a Jihomoravském kraji (20 %).
- **Výše platu učitele by se měla odvíjet od množství práce pro školu, např. organizace projektů, akademií, školních výjezdů apod.** – toto tvrzení podporuje sedm z deseti učitelů. 28 % s ním rozhodně a 43 % spíše souhlasí. Nesouhlasí 28 % pedagogů; z toho rozhodný nesouhlas vyjádřilo 6 %. S výrokem se ztotožňují hlavně mladí učitelé do 29 let věku (81 %) a učitelé ze Středočeského kraje (86 %). Nesouhlas je nejčastěji konstatován u těch, kteří se pro povolání učitele rozhodli v průběhu rodičovské dovolené (46 %) a po ukončení VŠ (42 %). Významný podíl nesouhlasících tvoří učitelé z Prahy – nesouhlas s tvrzením uvedlo 45 % z nich.
- **Moje finanční ohodnocení snižuje moji společenskou prestiž** – téměř polovina (49 %) s tvrzením o snížené prestiži souhlasí. Rozhodný souhlas projevilo 18 % učitelů, 31 % souhlasí spíše. S tvrzením nesouhlasí 48 % učitelů; z toho 11 % uvádí rozhodný nesouhlas. Významné rozdíly v posuzování tohoto výroku jsou mezi spokojenými a nespokojenými učiteli. Ti, kteří jsou ve svém povolání aktuálně spíše a velmi nespokojeni, mají tendenci souhlasit (70 resp. 79 %), naopak ti, kteří jsou spíše a velmi spokojeni, uvádějí častěji nesouhlas (52 resp. 68 %). Z hlediska krajů je souhlas s výrokem o snížené společenské prestiži nejčastěji zastoupen mezi pražskými učiteli.

- **Moje finanční ohodnocení snižuje moji autoritu u dětí** – dvě třetiny učitelů (65 %) s tímto tvrzením nesouhlasí, rozhodný nesouhlas uvádí 28 % učitelů. S tvrzením souhlasí 30 % pedagogů, jsou to zejména učitelé aktuálně nespokojení ve svém povolání (spíše nespokojeni 50 %, velmi nespokojeni 54 %). Souhlasí i významná část učitelů z Prahy (55 %) a Královéhradeckého kraje (46 %). Častěji s výrokem souhlasí učitelé z gymnázií (38 %) než z 1. stupně ZŠ (23 %). Souhlas je také častěji patrný u učitelů z praxí delší než 15 let (35 %) než těch, kteří v povolání působí do 5 let a 5 až 10 let (shodně 23 %). Snižování autority u dětí důsledkem finančního ohodnocení konstatují častěji muži (35 %) než ženy (28 %).
- **Moje finanční ohodnocení neodpovídá úsilí, které vynakládám** – pro toto tvrzení se vyjádřilo sedm z deseti učitelů (71 %). Rozhodný souhlas uvedlo 31 % a spíše souhlasí 41 %. Čtvrtina (26 %) pedagogů s tímto výrokem nesouhlasí, z toho 5 % rozhodně. Souhlasí pochopitelně opět ve velké míře lidé aktuálně spíše (83 %) a velmi nespokojení (85 %). Dále je vysoká míra souhlasu patrná u pražských a libereckých (shodně 84 %) učitelů. Tento výrok hodnotí jinak lidé s úplným VŠ vzděláním (souhlasí 73 %) než středoškolsky vzdělaní (souhlasí 57 %). Rozdíl je i ve výpovědích těch, kteří se na výkon povolání připravovali na pedagogické fakultě (souhlas 74 %), a těch, kteří přímo na pedagogické fakultě nestudovali (souhlas 59 %).

27. graf

Vyjádřete svůj souhlas či nesouhlas s hodnocením práce učitelů

(N = 1002, v %)

4.2. Opatření na zlepšení podmínek

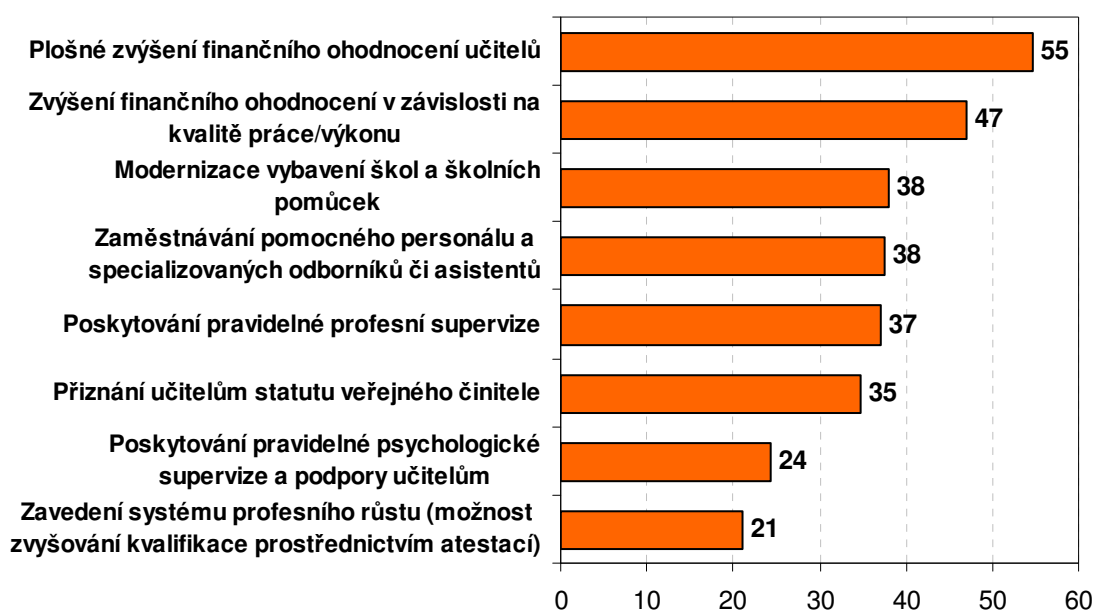
- Q20. Nyní Vám budu předčítat různé návrhy a opatření. Z předloženého lístku vyberte tři opatření, která považujete za aktuálně nejvíce potřebná pro výkon své práce a zlepšení situace ve školství?
 - **Plošné zvýšení finančního ohodnocení učitelů** – označilo jako nejvíce potřebné opatření 55 % učitelů. Nejčastěji ho uváděli učitelé z Plzeňského kraje (78 %) a Prahy (76 %). Dále velmi a spíše nespokojení (79 %, resp. 67 %) a také ti, pro které je povolání pouhým zdrojem příjmu (65 %).
 - **Zvýšení finančního ohodnocení v závislosti na kvalitě práce/výkonu** – pro toto opatření se vyjádřila téměř polovina učitelů (47 %). Tento názor je víceméně rovnoměrně zastoupen napříč všemi skupinami učitelů.
 - **Modernizace vybavení škol a školních pomůcek** – je třetím nejčastěji uváděným opatřením, i když četnost je, na rozdíl od prvních dvou, výrazně nižší: 38 %. Častěji ho uvádějí muži (44 %) než ženy (35 %). Jinak je rozložení učitelů, kteří identifikovali potřebu tohoto opatření, podobná napříč všemi skupinami.
 - **Zaměstnávání pomocného personálu a specializovaných odborníků či asistentů (pomocní učitelé, psychologové, etopedi)** – toto opatření řadí mezi tři nejvíce potřebná opatření rovněž 38 % učitelů. Častěji jsou to ženy (42 %) než muži (29 %) a velkou podporu má toto opatření u učitelů v Moravskoslezském kraji (53 %).
 - **Poskytování pravidelné profesní supervize (zpětná vazba a doporučení k výukovým metodám, motivování dětí, rozvíjení klíčových kompetencí, komunikace s rodiči, řešení kázeňských problémů)** – zařadilo 37 % učitelů. Nejčastěji to byli učitelé 1. stupně ZŠ (44 %). Toto opatření má také více příznivců u mladších učitelů než u starších.
 - **Přiznání učitelům statutu veřejného činitele** – se jako jedno ze tří nejvíce potřebných opatření jeví více než třetině (35 %) pedagogů. Významný podíl těchto kantorů je ve skupině starších 60ti let (46 %) a mezi těmi, kteří učí již déle než 15 let (40 %). Častěji si to myslí ti, kteří studovali na pedagogické fakultě (37 %), než ti, kteří nikoliv (26 %). Muži (40 %) to uvádějí častěji než ženy (32 %). Z hlediska krajů má toto opatření nejvyšší podporu v Libereckém (50 %) a Jihočeském kraji (48 %).
 - **Poskytování pravidelné psychologické supervize a podpory učitelům** – uvedla čtvrtina učitelů (24 %). Nejčastěji ti, kteří se pro povolání rozhodli v průběhu rodičovské dovolené (54 %). Jinak je zastoupení souhlasících s tímto opatřením rozloženo rovnoměrně napříč všemi skupinami učitelů.

- **Zavedení systému profesního růstu (možnost zvyšování kvalifikace prostřednictvím atestací)** – uvedla pětina (21 %) kantorů. Nejčastěji z Pardubického kraje (35 %), dále kantoři, kteří vyučují na praktické škole (33 %) a častěji muži (27 %) než ženy (19 %).

28. graf

Která z následujících opatření považujete za aktuálně nejvíce potřebná pro výkon své práce a zlepšení situace ve školství?

(N = 1002, v %)

4.3. Jak zvýšit prestiž učitele?

- Q21. Často se mluví o potřebě zvýšit prestiž povolání učitele. Uvedte prosím, jak by zvýšení prestiže učitele mělo být především dosaženo.

Učitelé byli instruováni k výběru jedné z nabízených variant, které byly stanoveny v první fázi výzkumu. Uvádíme odpovědi seřazené sestupně podle četností.

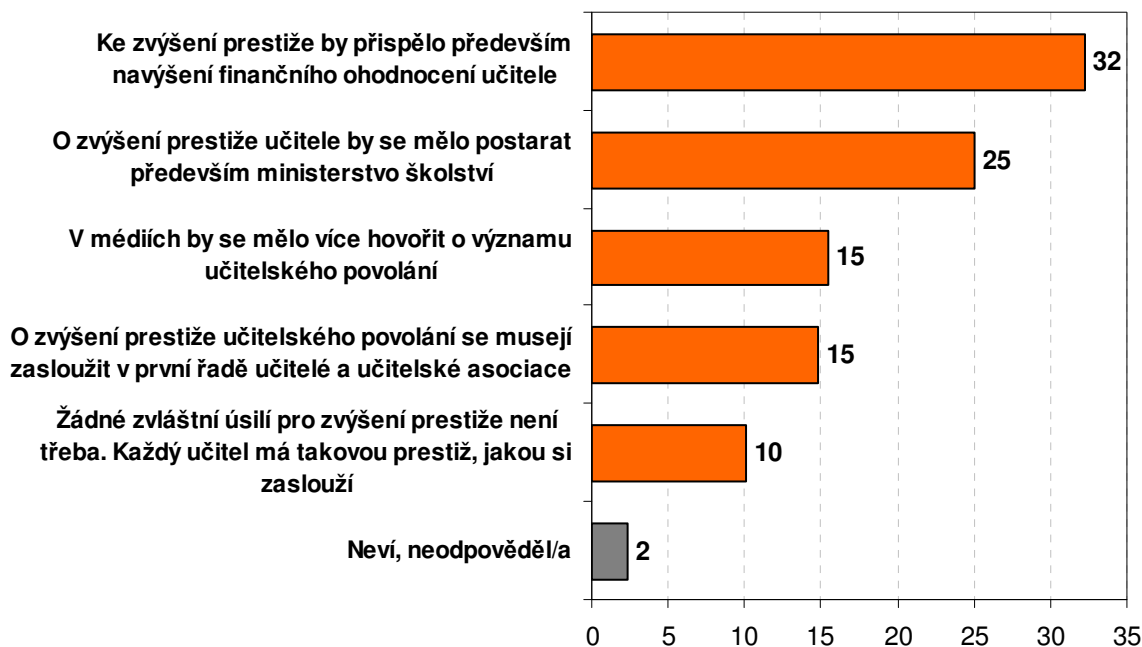
- **Ke zvýšení prestiže by přispělo především navýšení finančního ohodnocení učitele** – pro toto opatření se vyslovila třetina učitelů (32 %). Nejčastěji kantoři z Plzeňského (70 %) kraje a Prahy (63 %).
- **O zvýšení prestiže učitele by se mělo postarat především ministerstvo školství** – to si myslí čtvrtina (25 %) kantorů. Tento názor je víceméně rovnoměrně zastoupen napříč všemi skupinami učitelů.

- **V médiích by se mělo více hovořit o významu učitelského povolání** – pro toto opatření se vyslovilo 15 % učitelů. Názor je víceméně rovnoměrně zastoupen napříč všemi skupinami.
- **O zvýšení prestiže učitelského povolání se musejí zasloužit v první řadě učitelé a učitelské asociace** – s tímto souhlasí rovněž 15 % kantorů. Nejvyšší podporu má toto tvrzení v Královehradeckém (26 %), Olomouckém (26 %) a Středočeském (24 %) kraji. Na druhou stranu, nejnižší podporu má toto opatření v Praze (4 %).
- **Žádné zvláštní úsilí pro zvýšení prestiže není třeba. Každý učitel má takovou prestiž, jakou si zaslouží** – pro tento názor se vyjádřilo nejméně učitelů: tvrdí to pouze jeden z deseti (10 %). Největší podporu má tento výrok v Jihomoravském kraji (25 %) a nejnižší v Praze (1 %).

29. graf

Jak především by mělo být dosaženo zvýšení prestiže učitele?

(N = 1002, v %)

5. Společenské výzvy

5.1. Rámcové vzdělávací programy

- Q22. Nyní se budeme věnovat přechodu od školních osnov k tzv. rámcovým a školním vzdělávacím programům. Přineslo zavedení rámcových a školních vzdělávacích programů pro Vaši osobní praxi obecně nějakou změnu? K jaké hodnotě byste se přiklonil/a na stupnici 1-5, kde 1 znamená velkou změnu a 5 žádnou změnu?

Učitelé nejčastěji hodnotili přínos RVP známkou 3, která symbolizuje střední hodnotu mezi velkou a žádnou změnou; uvedlo ji 30 % učitelů. Průměrná známka za všechny učitelé je 3,4 bodu, což indikuje obecné vnímání přínosu RVP jako spíše nepodstatné změny.

RVP jako podstatnou změnu (známky 1 a 2) vnímá jen 16 % učitelů. Jsou to nejčastěji ti, kteří by rozhodně neměnili povolání (27 %) a jsou v něm velmi spokojeni (26 %). Z hlediska regionální příslušnosti jsou to také učitelé z Libereckého kraje (31 %).

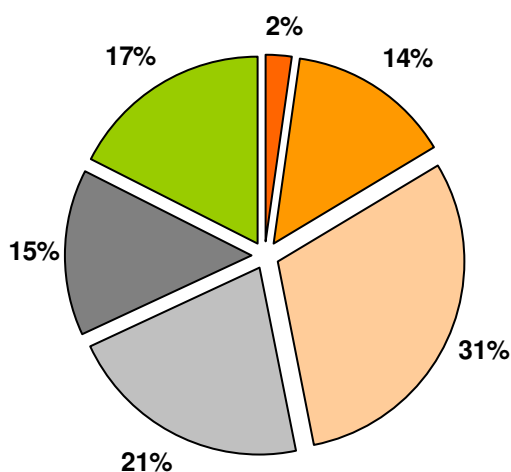
Jako nepodstatnou změnu (známky 4 a 5) vnímá zavedení RVP 36 % učitelů. Nejčastěji jsou to velmi (51 %) a spíše nespokojení kantoři (43 %). Z hlediska krajů je nejvíce příznivců tohoto hodnocení v Jihočeském (46 %) a nejméně ve Středočeském kraji (23 %).

Překvapivě velký je podíl (17 %) učitelů, kteří se k otázce odmítli nebo nedokázali vyjádřit.

30. graf

Přineslo zavedení rámcových a školních vzdělávacích programů pro Vaši osobní praxi obecně nějakou změnu?

(N = 1002)

■ Velká změna 1 ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ Žádná změna 5 ■ Neví / nedokáže posoudit

- Q23. Přečtu Vám některé konkrétní změny, které by mělo zavedení rámcových a školních vzdělávacích programů přinést. Řekněte mi, zda se podle Vás daří je v praxi realizovat.

Učitelé měli u jednotlivých přínosů zavedení RVP vyjádřit, jak se je v praxi daří skutečně naplňovat, a to formou hodnocení na škále „rozhodně daří, spíše daří, spíše nedaří, rozhodně nedaří“.

- **Rozvíjení nejen vědomostí ale i dovedností** – podle většiny (60 %) se tento záměr daří v praxi realizovat. Rozhodně s tím souhlasí 7 % kantorů a 52 % tvrdí, že se to daří spíše. Čtvrtina si myslí (25 %), že se to spíše nedaří a podle 9 % se toto rozhodně nedaří. Ti, podle kterých se rozvíjení daří nejčastěji učí na 1. stupni ZŠ (73 %). V praxi se tento přínos nedaří rozvíjet zejména podle velmi nespokojených (65 %) učitelů.
- **Individuální přístup k žákům** – uplatňovat jej v praxi se daří podle 54 % učitelů; nejčastěji to uvádějí učitelé z praktických škol (71 %) a 1. stupně ZŠ (67 %). Souhlasí s tím často i ti, kteří jsou aktuálně ve svém povolání velmi spokojeni (64 %). Že se individuální přístup uplatňovat nedaří, si myslí dvě pětiny učitelů (41 %). Nejčastěji uvádějí negativní stanovisko již tradičně velmi nespokojení (59 %), vysoké zastoupení tohoto názoru je však i mezi těmi, kteří učitelství vnímají pouze jako zdroj příjmu (51 %) a východisko z nouze (61 %). Že se to nedaří, uvádějí také častěji učitelé maturitních oborů ze středních škol (51 %) a učitelé z gymnázií (46 %).
- **Větší propojení výuky s životem mimo školu** – učitelská obec je v názoru na tento problém polarizována: 48 % kantorů si myslí, že se to v praxi daří a 46 % si myslí, že nikoliv. Zbývajících 6 % neví nebo neodpovědělo. Pozitivně to nejčastěji vnímají velmi spokojeni (64 %), dále ti, co se pro povolání učitele rozhodli ještě jako děti (57 %), a učitelé 1. stupně ZŠ (57 %). Negativně to vedle velmi nespokojených (67 %) vnímají zejména v Olomouckém kraji (60 %). Propojení výuky s životem mimo školu se daří častěji podle žen (51 %) než mužů (41 %).
- **Větší svoboda učitele při přípravě a realizaci výuky** – tento důsledek zavedení RVP se rozhodně daří realizovat v praxi podle 14 % učitelů, polovina (49 %) uvedla, že se to daří spíše. Že tomu tak není a že se to nedaří prosadit v praxi, uvádí 32 % kantorů. Pozitivní názor mají nejčastěji učitelé 1. a 2. stupně na ZŠ (71 % resp. 69 %) a učitelé z Ústeckého (79 %) a Moravskoslezského kraje (76 %).
- **Zdokonalování schopnosti školy samostatně se vyhodnocovat a zlepšovat** – většina učitelů uvádí, že se tento důsledek změn daří uplatňovat v praxi; tvrdí to 54 % z nich. Vedle velmi spokojených (67 %) to často uvádějí učitelé z 2. stupně ZŠ (61 %) a ti, pro které je učitelství životní misí (59 %). Že se to v praxi uplatňovat nedaří, tvrdí třetina (35 %) učitelů, vedle nespokojených to nejčastěji uvádějí kantoři ve Zlínském kraji (54 %).
- **Modernizace obsahu vzdělávání v souladu s potřebami moderní společnosti** – podle většiny učitelů (58 %) se tomuto v praxi daří. Vedle spokojených si to

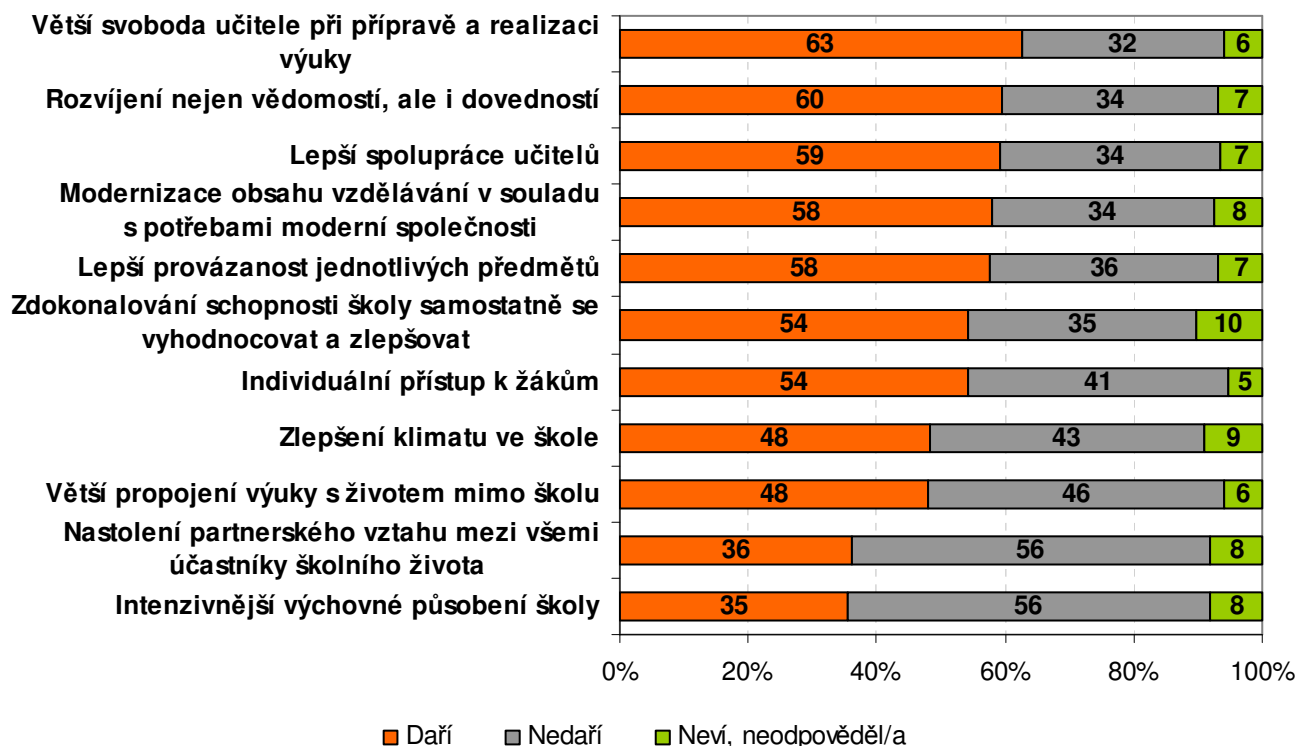
nečastěji myslí ti, co se pro profesi učitele rozhodli jako děti (65 %) a učí kratší dobu než 5 let (65 %). Toto úsilí se do každodenní práce učitelů nedaří zavádět podle třetiny učitelů (34 %). Vedle nespokojených to uvádějí často ti, pro které je učitelské povolání pouhým zdrojem příjmu (47 %).

- **Lepší provázanost jednotlivých předmětů** – i toto se aktuálně podle většiny učitelů (58 %) daří uplatňovat v praxi. Myslí si to zejména učitelé na 1. stupni ZŠ (71 %), častěji ženy (61 %) než muži (51 %). To, že to v praxi nejde, uvádí 36 % kantorů; vedle nespokojených jsou to často učitelé s praxí kratší než 5 let (43 %).
- **Intenzivnější výchovné působení školy** – se v reálu daří naplňovat jen podle třetiny učitelů (35 %), většina učitelů si myslí že se to realizovat nedaří (56 %). Negativně to vnímají zejména v Jihočeském kraji (72 %) a také ti, co se pro povolání učitele rozhodli v průběhu výkonu jiného zaměstnání (66 %) a samozřejmě také nespokojení (69 %).
- **Lepší spolupráce učitelů** – většina (59 %) uvádí, že se jim to v praxi uplatňovat daří. Nejčastěji to tvrdí spokojení, kteří by neměnili povolání. Dále ti, co se pro povolání kantora rozhodli v dětství a pro které je to poslání (shodně 66 %). Často jsou to také učitelé 1. stupně ZŠ a dle krajů učitelé z Ústeckého (77 %) a Plzeňského (75 %) kraje. Spolupracovat se nedaří zejména těm, kteří se pro povolání rozhodli až po ukončení VŠ (49 %).
- **Nastolení partnerského vztahu mezi všemi účastníky školního života (žáky, učiteli, rodiči, vedením školy)** – se daří uplatňovat jen podle mínění 36 % učitelů, většina (56 %) si myslí, že tomu tak není. Že se to nedaří, uvádějí (vedle nespokojených) zejména v Olomouckém (73 %) a Zlínském kraji (70 %).
- **Zlepšení klimatu ve škole** – se daří podle každého druhého učitele (48 %), 43 % si myslí, že se to nedaří a 9 % neodpovědělo nebo věc neumí posoudit. Daří se to zejména podle učitelů 1. a 2. stupně ZŠ (57 resp. 55 %) a také podle olomouckých (68 %) a ústeckých (60 %) kantorů.

31. graf

Daří se Vám v praxi realizovat následující aspekty školního života?

(N = 1002, v %)

Kritika RVP

- Q24. Nyní Vám přečtu několik výroků, které jsou k zavedení rámcových vzdělávacích programů kritické a Vy mi prosím řekněte, do jaké míry s nimi souhlasíte nebo nesouhlasíte. Učitelé mohli vyjádřit souhlas nebo nesouhlas s výroky na škále „rozhodně souhlasím, spíše souhlasím, spíše nesouhlasím, rozhodně nesouhlasím“.

 - Zavedení RVP přineslo nárůst administrativy a neplacené práce pro učitele** – s tímto tvrzením souhlasí naprostá většina (85 %) učitelů, rozhodný souhlas vyslovila polovina (49 %) učitelů, nesouhlasí pouhých 12 %.
 - Zavedení RVP do praxe proběhlo bez dostatečného vysvětlení a podpory centrálních orgánů** – s výrokem rozhodně souhlasí 27 % a spíše souhlasí 42 % učitelů. Nesouhlas uvedlo 24 % kantorů; z toho 5 % rozhodně nesouhlasí. Četnost souhlasných odpovědí stoupá s délkou praxe, z těch, co učí déle než 15 let, tři čtvrtiny (74 %) souhlasí. Četnost souhlasných odpovědí je, jako i jiná negativní hodnocení situace ve školství, tradičně vysoká u velmi nespokojených (85 %). K výroku se často přiklání učitelé ze Zlínského a Pardubického kraje (84 resp. 80 %).

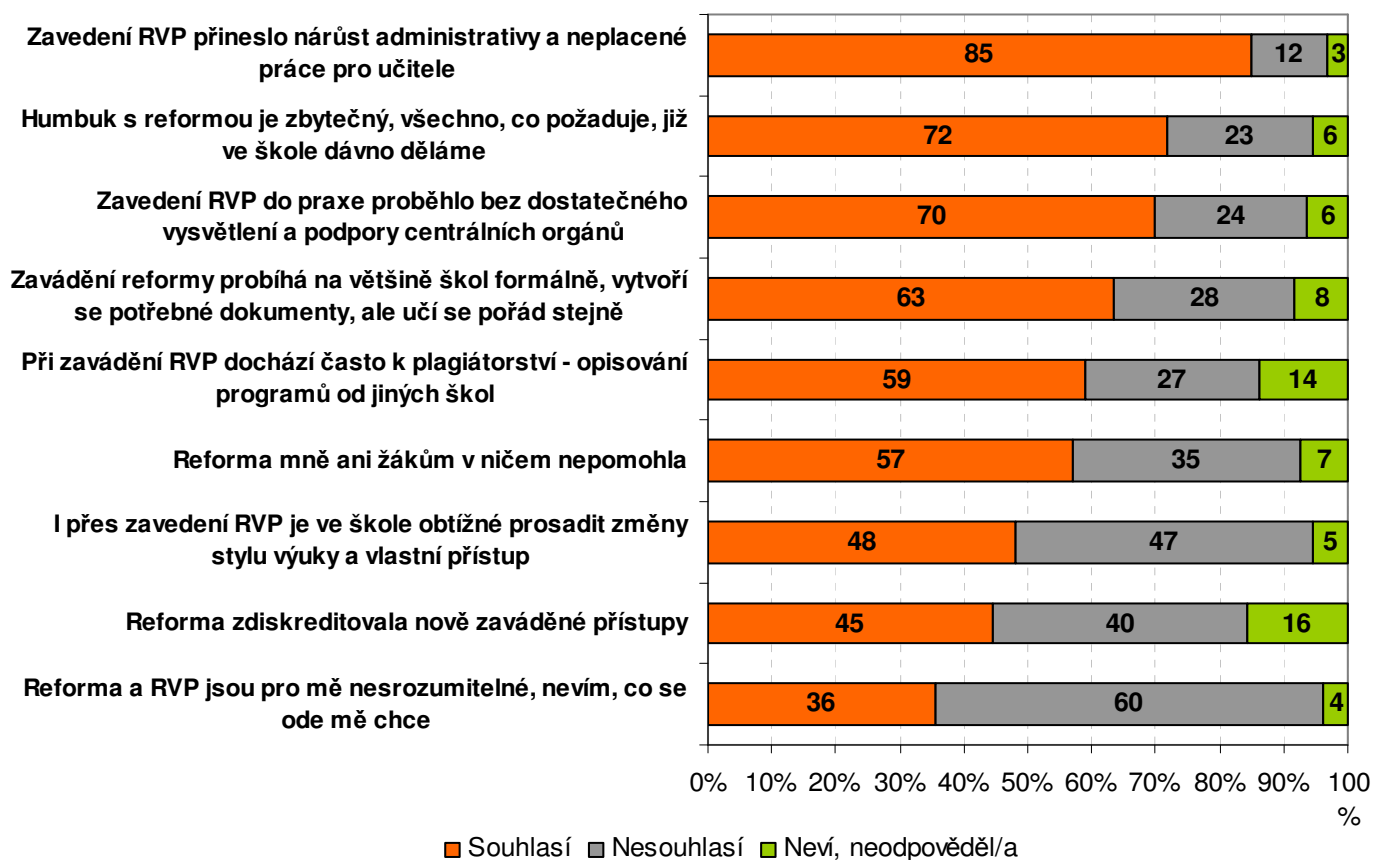
- **Reforma a RVP jsou pro mě nesrozumitelné, nevím, co se ode mě chce** – většina učitelů s tímto výrokiem nesouhlasí; 44 % nesouhlasí spíše a 17 % rozhodně. K výroku se přiklání 36 % kantorů. Nesouhlas nejčastěji uvádějí ti, pro které je jejich povolání životním posláním (67 %). Často jsou to také učitelé z Plzeňského (80 %) a Moravskoslezského kraje (74 %), podle zaměření jsou to zejména učitelé matematiky (67 %).
- **I přes zavedení RVP je ve škole obtížné prosadit změny stylu výuky a vlastní přístup** – učitelská obec je v hodnocení tohoto výroku polarizovaná, 48 % souhlasí a 47 % nesouhlasí, zbytek otázku neumí posoudit nebo neodpověděl. K výroku se přiklání zejména ti, pro které je jejich práce učitele hlavně zdrojem příjmu (64 %) a učitelé mladší 29 let (60 %). Proti výroku jsou nejčastěji učitelé z 1. stupně ZŠ (54 %) a kantoři z Moravskoslezského a Olomouckého kraje (shodně 63 %). Podle předmětů jsou to nejčastěji učitelé biologie, přírodopisu (56 %).
- **Humbuk s reformou je zbytečný, všechno, co požaduje, již ve škole dávno děláme** – s výrokiem rozhodně souhlasí čtvrtina (26 %) a spíše souhlasí téměř polovina (46 %) učitelů. Proti tomuto tvrzení je 23 % učitelů. Četnost souhlasných vyjádření stoupá s délkou praxe; z těch, co učí méně než 5 let, souhlasí šest z deseti (61 %) a těch, co učí 15 a více let, souhlasí tři čtvrtiny (76 %). S výrokiem se často ztotožňují i učitelé 2. stupně ZŠ (75 %) a tělocvikáři (78 %).
- **Při zavádění RVP dochází často k plagiátorství - opisování programů od jiných škol** – s výrokiem se ztotožňuje většina učitelů (59 %) – čtvrtina (24 %) souhlasí rozhodně a 35 % spíše. Nesouhlasí 27 % učitelů a významná část (14 %) nedokázala posoudit nebo neodpověděla. K výroku se přiklání zejména učitelé ve Zlínském a Ústeckém kraji (75 resp. 70 %). Nesouhlasí pak zejména učitelé z Plzeňského a Olomouckého kraje (50 resp. 42 %).
- **Zavádění reformy probíhá na většině škol formálně, vytvoří se potřebné dokumenty, ale učí se pořád stejně** – pro toto tvrzení se vyjádřila většina (63 %) učitelů; rozhodně s ním souhlasí pětina (20 %) a spíše 44 % kantorů. Rozhodný nesouhlas uvedlo pouze 5 % a spíše nesouhlasí 23 % pedagogů. Souhlas je nejčastěji uváděn nespokojenými (72 %) učiteli a těmi, kteří učí ve Zlínském a Jihočeském kraji (80 resp. 74 %). Nesouhlas je nejvíce rozšířen mezi učiteli v Plzeňském a Olomouckém kraji (43 resp. 42 %).
- **Reforma mně ani žákům v ničem nepomohla** – souhlasí s tím většina (57 %) kantorů; rozhodný souhlas uvedlo 19 % a 39 % spíše souhlasí. Nesouhlasí 35 %; z toho 6 % rozhodně a 29 % spíše. Nejčastěji se k výroku přiklání pochopitelně ti, kteří jsou aktuálně velmi nebo spíše nespokojeni (72 resp. 69 %). Dále jsou to učitelé v Pardubickém a Zlínském kraji (76 resp. 70 %) a učitelé chemie a fyziky (70 resp. 67 %). Proti tomuto tvrzení jsou zejména ti, pro které je učitelství životním posláním (41 %) a učitelé v Plzeňském a Olomouckém kraji (58 resp. 52 %).
- **Reforma zdiskreditovala nově zaváděné přístupy (důraz na klíčové kompetence, aktivizační metody výuky, integraci předmětů, projektové vyučování...)** – k tomuto tvrzení se hlásí 45 % učitelů, (35 % spíše; 10 rozhodně). Proti je 40 % (34 % spíše; 6 % rozhodně) a významná část pedagogů (16 %) věc

neumí posoudit nebo neodpověděla. S výrokem souhlasí zejména učitelé ze Zlínského kraje (62 %), starší 60ti let (59 %), dále ti, kteří by si dnes rozhodně vybrali jiné povolání (55 %) a učitelé gymnázií (52 %). Častěji souhlasí muži než ženy (52 resp. 41 %).

32. graf

Do jaké míry s nimi souhlasíte nebo nesouhlasíte s kritickými výroky k zavedení rámcových vzdělávacích programů?

(N = 1002, v %)

5.2. Další vzdělávání učitelů

Důležitost dalšího vzdělávání

- Q25. V souvislosti s reformou ve školství se mluví o nutnosti dalšího vzdělávání učitelů. Považujete Vy osobně systematické vzdělávání učitelů při zaměstnání za důležité? Učitelé měli k vyjádření svého názoru možnosti „rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne“.

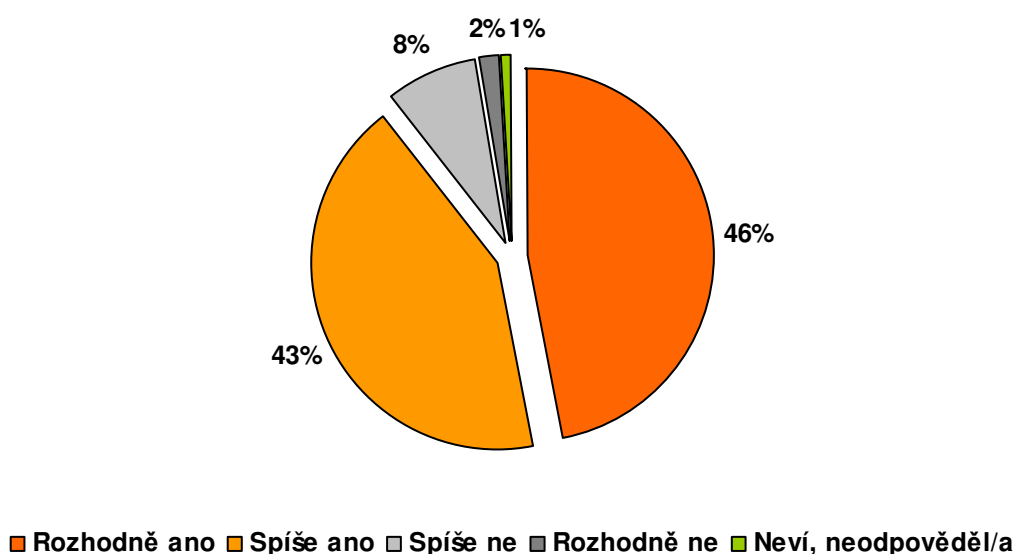
Důležitost systematického vzdělávání při zaměstnání si uvědomuje devět z deseti učitelů (90 %). Toto vzdělávání rozhodně považuje za důležité polovina kantorů (47 %). Pouhých 10 % učitelů základních a středních škol nepovažuje další vzdělávání za důležité

(8 % spíše ne, 2 % rozhodně ne). Hodnocení důležitosti je víceméně rovnoměrně zastoupeno napříč všemi skupinami učitelů s výjimkou spokojených a nespokojených. Ti, kteří dalšímu vzdělávání nepřisuzují důležitost, jsou nejčastěji mezi spíše a velmi nespokojenými (16 resp. 26 %). Dále jsou to ti, kteří by si vybrali jiné povolání (18 %), ti, pro které je učitelství pouhý zdroj příjmu, nebo východisko z nouze (18 resp. 26 %), a učitelé z Moravskoslezského kraje (20 %).

33. graf

Považujete Vy osobně systematické vzdělávání učitelů při zaměstnání za důležité?

(N = 1002)

Možnosti dalšího vzdělávání

- Q26. Jaké jsou podle Vás možnosti učitelů dále se vzdělávat? Učitelé měli k vyjádření svého názoru možnosti „rozhodně dostačující, spíše dostačující, spíše nedostačující, rozhodně nedostačující“.

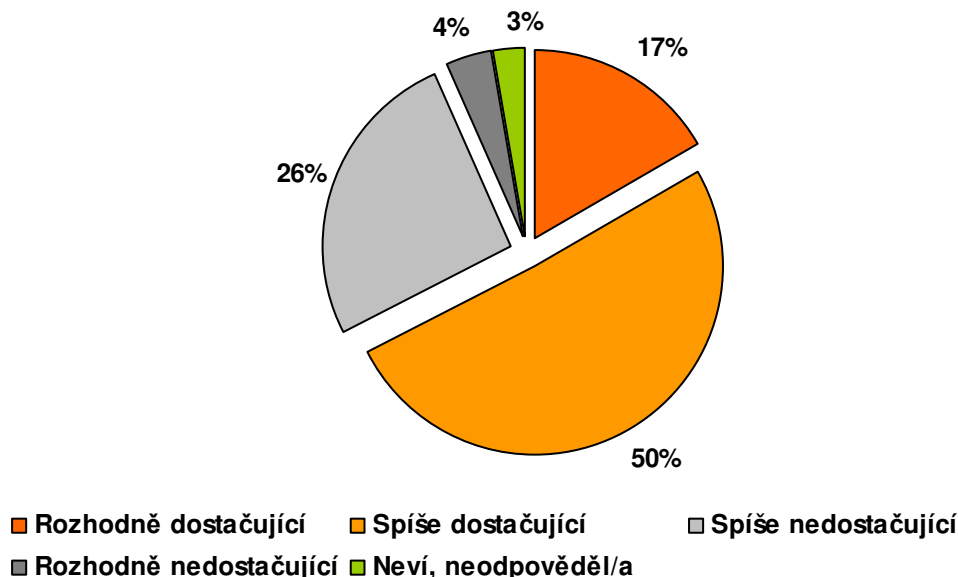
Dvě třetiny učitelů (68 %) konstatují, že aktuální možnosti pro další vzdělávání učitelů jsou dostačující. Polovina (50 %) tvrdí, že jsou spíše dostačující a 17 % uvádí, že tyto možnosti jsou rozhodně dostačující. Jako spíše nedostačující vidí tyto možnosti každý čtvrtý učitel (26 %), pouze 4 % uvádějí, že tyto možnosti jsou rozhodně nedostačující.

Jako dostačující vnímají možnosti dalšího vzdělávání zejména ti, kteří berou svojí práci jako poslání (72 %) a rozhodně by neměnili (74 %). Mezi těmi, co hodnotí nabídku dalšího vzdělávání za nedostačující, jsou zejména učitelé z Prahy a Jihočeského kraje (43 resp. 41 %)

34. graf

Jaké jsou podle Vás možnosti učitelů dále se vzdělávat?

(N = 1002)

Účast na dalším vzdělávání

- Q27. Navštěvujete Vy osobně nějaké kurzy dalšího vzdělávání potřebné pro Vaši práci?

Dvě třetiny (66 %) učitelů uvádějí, že navštěvují kurzy dalšího vzdělávání potřebné pro svou práci. Kurzy nenavštěvuje zbývající třetina učitelů (33 %). Mezi těmi, kteří tyto kurzy nenavštěvují, jsou nejčastěji velmi nespokojení (64 %), starší 60ti let (46 %) a učitelé, pro které je jejich povolání pouhým zdrojem příjmu (45 %).

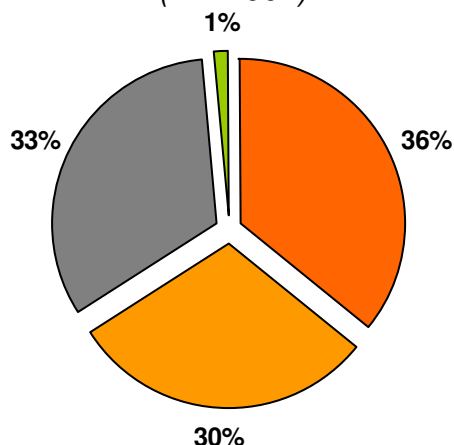
Ti, co kurzy navštěvují, to činí ze dvou důvodů:

- Pro zlepšení odborných vědomostí v předmětu, který učí – 36 % učitelů; jsou to zejména ti, kteří se pro povolání učitele rozhodli po ukončení vysoké školy (51 %), dále učitelé z gymnázií a středních škol v maturitních oborech (shodně 44 %).
- Pro zkvalitnění výuky a práce s dětmi – 30 % učitelů; zejména ti, kteří učí na 1. stupni ZŠ (42 %).

35. graf

Navštěvujete Vy osobně nějaké kurzy dalšího vzdělávání potřebné pro Vaši práci?

(N = 1002)

- Ano, pro zlepšení odborných vědomostí v předmětu, který učím
- Ano, pro zkvalitnění výuky a práce s dětmi
- Ne
- Neví, neodpověděl/a

Důvody účasti na dalším vzdělávání

- Q28. Co je hlavním důvodem toho, že navštěvujete kurzy dalšího vzdělávání?

Učitelům, kteří uvedli, že navštěvují kurzy dalšího vzdělávání, byly nabídnuty varianty odpovědí týkající se důvodů zjištěných ve skupinových rozhovorech, které předcházely dotazníkovému šetření. Jednotlivé důvody jsme seřadili sestupně podle četnosti jejich uvedení.

Zvyšování kvality mé práce – tento důvod určila největší část učitelů (36 %) navštěvujících kurzy. Nejčastěji to byli učitelé 1. stupně ZŠ (45 %) a lidé z Jihočeského kraje (52 %). Častěji tento důvod uvedly ženy než muži (39 resp. 30 %).

Obecný zájem o obor – pro tento důvod se vyslovilo jen o něco méně kantorů než pro důvod předcházející – tedy 35 % z těch, kteří se účastní kurzů. Patří sem zejména učitelé gymnázií (44 %) a pedagogové z Plzeňského a Královéhradeckého kraje (68 resp. 62 %).

Zvyšování své kvalifikace – uvádí jako důvod návštěvy kurzů dalšího vzdělávání 17 % učitelů. Jsou to zejména ti, kteří učí 5 -10 let (26 %), je jim mezi 30 - 44 let (24 %) a mají střední vzdělání s maturitou (31 %).

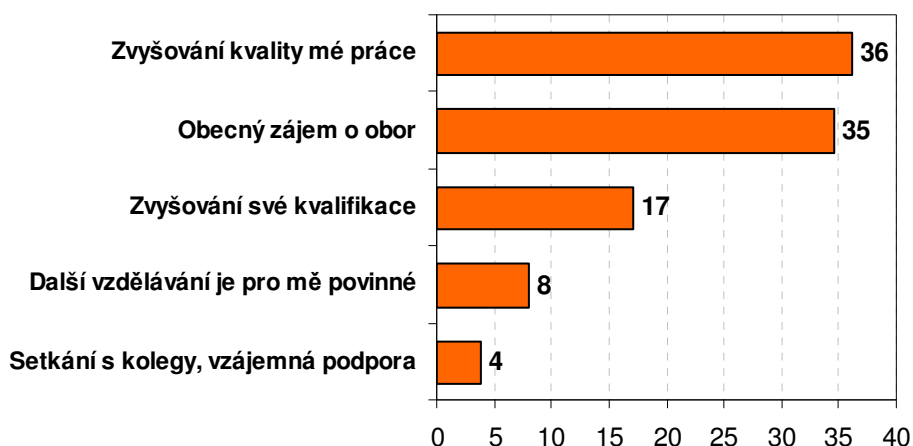
Další vzdělávání je pro mě povinné – tento důvod uvedlo 8 % pedagogů; nejčastěji jsou to ti, kteří učí méně než 5 let a ti, co nestudovali na pedagogické fakultě (shodně 16 %).

Setkání s kolegy, vzájemná podpora – je nejméně často uváděným důvodem, proč učitelé navštěvují kurzy dalšího vzdělávání, uvedla ho pouze 4 % z nich.

36. graf

Co je hlavním důvodem toho, že navštěvujete kurzy dalšího vzdělávání?

(N = 659, v %, pouze ti, co navštěvují kurzy)

5.3. Individuální přístup učitelů k žákům

Vnímání potřebnosti individuálního přístupu

- Q29. V souvislosti s probíhající reformou ve školství se mluví také o individuálním přístupu učitelů k žákům. Domníváte se, že je potřeba přístup učitele k žákům více individualizovat, to znamená více zohledňovat odlišné schopnosti, styl a tempo učení různých žáků?

Učitelé měli možnost vyjádřit svůj názor na škále „rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně“.

Velká většina učitelů (83 %) se domnívá, že je potřebné více zohledňovat odlišné schopnosti, styl a tempo učení různých žáků.

Rozhodně ano odpověděla třetina (32 %) a spíše ano polovina (51 %) kantorů. Mezi těmi, kteří souhlasí jsou nejčastěji učitelé 1. stupně ZŠ (89 %), velmi spokojení (89 %), dále ti, kteří se pro své povolání rozhodli ještě jako děti (88 %). Z hlediska aprobací jsou to nejčastěji učitelé výtvarné a hudebné výchovy (92 resp. 91 %).

Nesouhlas s tímto tvrzením vyjádřilo 16 % učitelů, z nich 2 % rozhodně nesouhlasí. Nejčastěji se proti individualizaci stavějí velmi nespokojení (38 %), dále zejména ti, kteří se rozhodli učit až v průběhu výkonu jiného povolání (24 %) a ti, kteří by rozhodně změnili své povolání (25 %). Častěji jsou proti individuálnímu přístupu učitelé, kteří nestudovali na pedagogické fakultě (21 %) než její absolventi (14 %). Významná část nesouhlasících je i mezi učiteli na středních školách v maturitních oborech (20 %).

Hodnocení žáků

- *Q30. Domníváte se, že by bylo dobré hodnotit žáky podle pokroku, který ve výuce dosáhli, a ne na základě jejich vzájemného srovnávání? Učitelé měli možnost vyjádřit svůj názor na škále „rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně“.*

S tímto tvrzením rozhodně souhlasí 25 % učitelů a téměř polovina (47 %) souhlasí spíše. Proti tomuto systému hodnocení je čtvrtina (25 %) učitelů; z toho s ním 19 % spíše nesouhlasí a 6 % je rozhodně proti.

U učitelů na 1. a 2. stupni je patrná výrazná podpora hodnocení žáků podle individuálního pokroku ve výuce; uvádí to osm z deseti těchto pedagogů (80 resp. 79 %), naopak u kantorů na gymnáziích a středních školách v maturitních oborech je podpora tohoto názoru výrazně nižší (63 resp. 66 %). Významně vysoký podíl těch, kteří s výrokem nesouhlasí, je také mezi mladými kantory – u lidí mladších 29 let je to 36 %.

Realizovatelnost individuálního přístupu

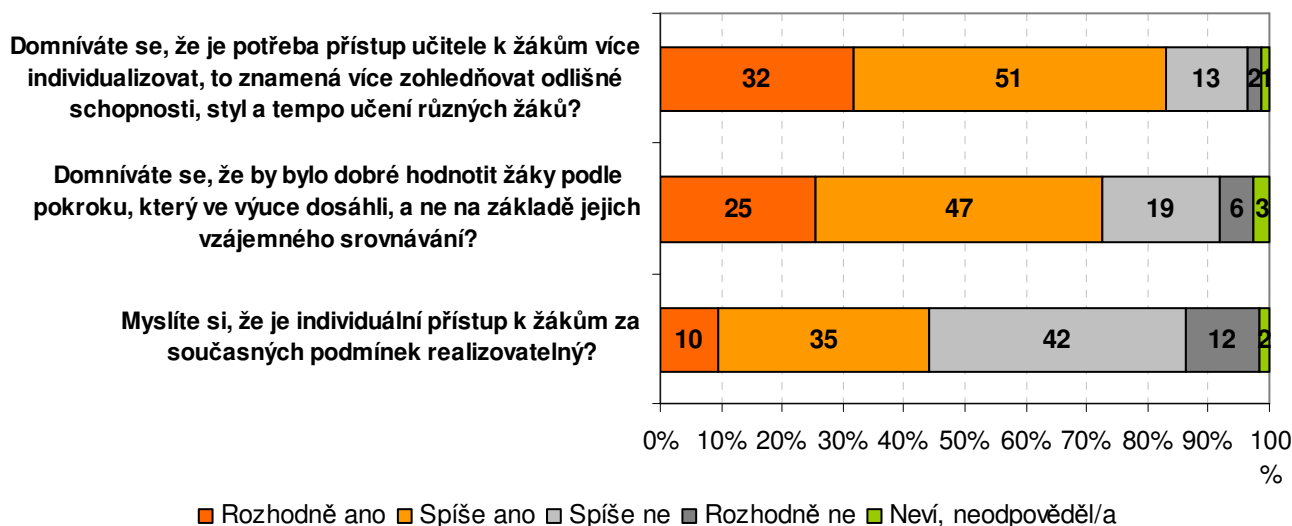
- *Q31. Myslíte si, že je individuální přístup k žákům za současných podmínek realizovatelný? Učitelé měli možnost vyjádřit svůj názor na škále „rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně“.*

Většina učitelů (54 %) si myslí, že za současných podmínek není individuální přístup k žákům realizovatelný. Rozhodně to popírá 12 % a spíše to popírá 42 %. 44 % kantorů si ale myslí, že individuální přístup realizovat lze. Jsou to zejména velmi spokojení (65 %), pro které je učitelství posláním (51 %), a učitelé z Libereckého kraje (66 %).

37. graf

Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky?

(N = 1002, v %)

Názory učitelů na výběrové a speciální třídy

- Q32a. Jste spíše pro nebo spíše proti vytváření výběrových tříd pro nadanější žáky na úrovni povinného vzdělávání (víceletá gymnázia, školy a třídy s rozšířenou výukou)?

Dvě třetiny učitelů (68 %) jsou pro vytváření výběrových tříd pro nadané žáky; čtvrtina (27 %) je proti a 5 % neví nebo neodpovědělo. Z těch, kteří souhlasí, jsou to nejčastěji učitelé z gymnázií (83 %), mladší 44 let (72 %), učitelé z Prahy (79 %) a lidé vyučující cizí jazyk (75 %). Proti jsou nejčastěji učitelé středních škol v nematuritních oborech (36 %) a větší počet nesouhlasících je také mezi staršími učiteli s delší praxí.

- Q32b. Jste spíše pro nebo spíše proti tomu, aby méně nadaní žáci navštěvovali speciální třídy či školy (základní škola praktická)?

Dvě třetiny kantorů (68 %) jsou pro soustředění méně nadaných žáků do speciálních tříd či škol, čtvrtina (25 %) je proti a 7 % neví nebo neodpovědělo. Mezi souhlasícími jsou nejčastěji lidé s postgraduálním vzděláním (93 %), dále učitelé gymnázií (75 %), lidé z Jihočeského a Ústeckého kraje (79 resp. 78 %) a ti, kteří vyučují cizí jazyk (78 %). Proti separaci méně nadaných žáků jsou zejména ti, pro které je učitelství životní misí (30 %) a učí v Olomouckém a Pardubickém kraji (37 resp. 35 %).

- Q33a. Co se týče množství výběrových tříd pro nadanější žáky, myslíte, že jich je málo, tak akorát, příliš mnoho, či by neměly vůbec existovat?

Učitelé měli možnost odpovídat prostřednictvím volby jediného z nabízených výroků:

- **Je jich málo, měly by se zřízovat další** - myslí si to čtvrtina kantorů (26 %). Jsou to zejména učitelé z gymnázií (34 %), z Ústeckého kraje (35 %) a ti, co učí dějepis nebo cizí jazyky (37 resp. 33 %).
- **Je jich tak akorát** – si myslí největší část učitelů (45 %). S tímto tvrzením nejčastěji souhlasí velmi spokojení (54 %), vyučující na 1. stupni ZŠ (51 %) a ti, kteří učitelství berou jako životní poslání (49 %).
- **Je jich příliš mnoho, jejich počet by se měl omezit** – k tomuto výroku se přiklání 13 % kantorů. Nejčastěji velmi nespokojení (26 %) a učitelé z Plzeňského kraje (36 %).
- **Neměly by vůbec existovat** – tento názor zastávají pouhá 4 % učitelů.

Významně vysoký (11 %) je podíl těch, kteří nevědí nebo neodpověděli.

- Q33b. Co se týče množství speciálních tříd pro méně nadané žáky, myslíte, že jich je málo, tak akorát, příliš mnoho nebo že by neměly vůbec existovat?

Učitelé měli možnost odpovídat prostřednictvím volby jednoho z nabízených výroků:

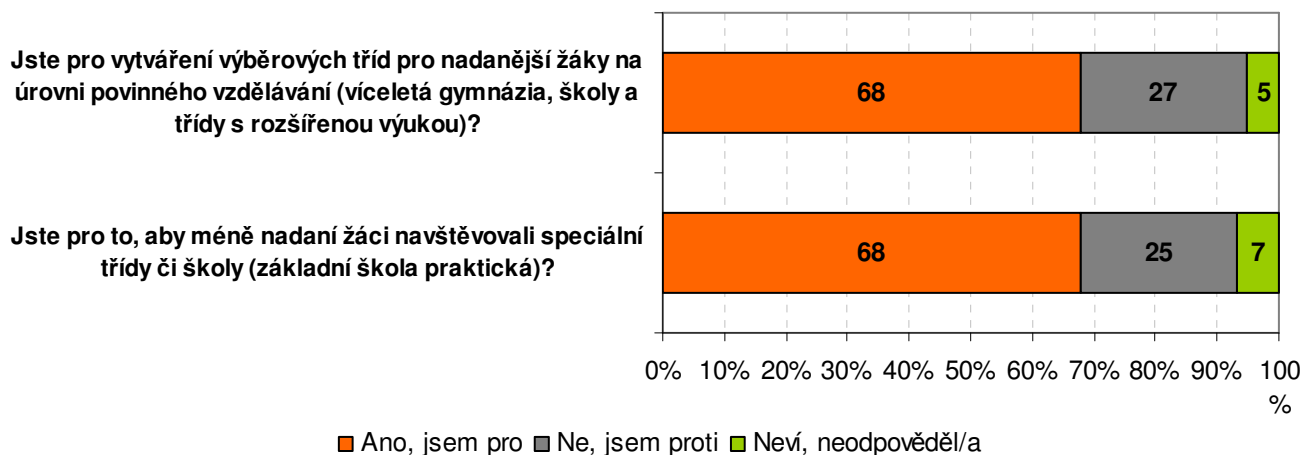
- **Je jich málo, měly by se zřízovat další** – uvádí to 30 % učitelů. Mezi nimi spíše nespokojení (40 %), z příjmově slabších domácností (37 %), z Moravskoslezského kraje (40 %) a vyučující cizí jazyk (35 %).
- **Je jich tak akorát** – k tomuto hodnocení se přiklání největší část (44 %) učitelů. Jsou to zejména ti, kteří jsou ve svém povolání aktuálně spokojeni a neměnili by (50 %).
- **Je jich příliš mnoho, jejich počet by se měl omezit** – pro omezení se vyjádřilo pouhých 5 % učitelů, nejčastěji byl souhlas s tímto tvrzením zastoupen ve skupině kantorů, kteří by rozhodně změnili povolání (12 %).
- **Neměly by vůbec existovat** – k tomuto rezolutnímu tvrzení se přiklání pouhých 5 % učitelů.

Významně vysoký je i počet těch, kteří nevědí nebo neodpověděli; mezi dotázanými učiteli jich bylo až 16 %.

38. graf

Názory na selekci žáků

(N = 1002, v %)

Indexy

Jedním z cílů výzkumu bylo ohodnotit vztah učitelů k probíhající reformě. Za tímto účelem byly navrženy tři indexy, které postupně měří ochotu učitelů něco změnit, dále hodnocení stávajících reforem a převádění reformních kroků do praxe.

Podkladem pro vytvoření těchto indexů byly otázky: Q22 – zda reforma přinesla nějakou změnu, baterie Q23 – jak se daří opatření reformy realizovat v praxi, baterie Q24 – kritika reformy, Q25 – důležitost soustavného vzdělávání, Q29, Q31– individuální přístup k žákům, Q30 – hodnocení žáků podle pokroku, Q32 názor na výběrové a speciální třídy. Všechny indexy jsou měřeny na škále od 0 do 100, kde 0 značí nejhorší hodnotu a 100 je maximální, nejlepší hodnota.

▪ Index ochoty ke změně

Založen na čtyřech skupinách otázek, kde každá skupině byla přiřazena specifická váha:

- Humbuk s reformou je zbytečný, všechno, co požaduje, již ve škole dávno děláme; Reforma mně ani žákům v ničem nepomohla – váha 2
- Považujete Vy osobně systematické vzdělávání učitelů při zaměstnání za důležité? – váha 2
- Domníváte se, že je potřeba přístup učitele k žákům více individualizovat, to znamená více zohledňovat odlišné schopnosti, styl a tempo učení různých žáků?; Domníváte se, že by bylo dobré hodnotit žáky podle pokroku, který ve výuce dosáhli, a ne na základě jejich vzájemného srovnávání? – váha 3
- Jste spíše pro nebo spíše proti vytváření výběrových tříd pro nadanější žáky na úrovni povinného vzdělávání (víceletá gymnázia, školy a třídy

s rozšířenou výukou)?; Jste spíše pro nebo spíše proti tomu, aby méně nadaní žáci navštěvovali speciální třídy či školy (základní škola praktická)? – váha 1

Mezi všemi dotazovanými bylo dosaženo hodnoty indexu ke změně 63,7. Celkově lze tedy říci, že učitelé jsou relativně ochotni realizovat různé změny, i když se nedá očekávat, že ze všech změn budou všichni nadšení.

▪ Index hodnocení reforem

Tento index je založen především na baterii otázek Q24 – kritika reforem. Konkrétně tento index sestává z pěti částí s různými vahami:

- Zavedení RVP přineslo nárůst administrativy a neplacené práce pro učitele; Zavedení RVP do praxe proběhlo bez dostatečného vysvětlení a podpory centrálních orgánů; Reforma a RVP jsou pro mě nesrozumitelné, nevím, co se ode mě chce – váha 2
- Při zavádění RVP dochází často k plagiátorství - opisování programů od jiných škol; Zavádění reformy probíhá na většině škol formálně, vytvoří se potřebné dokumenty, ale učí se pořád stejně; Reforma zdiskreditovala nově zaváděné přístupy – váha 1,5
- I přes zavedení RVP je ve škole obtížné prosadit změny stylu výuky a vlastní přístup; Humbuk s reformou je zbytečný, všechno, co požaduje, již ve škole dávno děláme; Reforma mně ani žákům v ničem nepomohla – váha 3
- Domníváte se, že je potřeba přístup učitele k žákům více individualizovat, to znamená více zohledňovat odlišné schopnosti, styl a tempo učení různých žáků?; Domníváte se, že by bylo dobré hodnotit žáky podle pokroku, který ve výuce dosáhli, a ne na základě jejich vzájemného srovnávání? – váha 2
- Jste spíše pro nebo spíše proti vytváření výběrových tříd pro nadanější žáky na úrovni povinného vzdělávání (víceletá gymnázia, školy a třídy s rozšířenou výukou)?; Jste spíše pro nebo spíše proti tomu, aby méně nadaní žáci navštěvovali speciální třídy či školy (základní škola praktická)? – váha 1

U tohoto indexu bylo dosaženo celkové hodnoty 49,7, což značí nejednoznačný názor na zaváděné reformy. Počet učitelů se záporným postojem k reformě bude zhruba stejný s počtem učitelů hodnotících reformu kladně.

▪ Index zavádění reforem do praxe

Poslední index je rovněž složen z pěti skupiny otázek a jeho základem je baterie Q23 popisující zavádění jednotlivých dílčích kroků reformy do praxe.

- Přineslo zavedení rámcových a školních vzdělávacích programů pro Vaši osobní praxi obecně nějakou změnu? – váha 3
- Rozvíjení nejen vědomostí, ale i dovedností; Individuální přístup k žákům; Větší propojení výuky s životem mimo školu; Větší svoboda učitele při přípravě a realizaci výuky; Modernizace obsahu vzdělávání v souladu s potřebami moderní společnosti; Lepší provázanost jednotlivých předmětů – váha 3
- Zdokonalování schopnosti školy samostatně se vyhodnocovat a zlepšovat; Intenzivnější výchovné působení školy; Lepší spolupráce učitelů; Nastolení

partnerského vztahu mezi všemi účastníky školního života (žáci, učitelé, rodiči, vedením školy); Zlepšení klimatu ve škole – váha 2

- Zavedení RVP přineslo nárůst administrativy a neplacené práce pro učitele; Při zavádění RVP dochází často k plagiátorství - opisování programů od jiných škol; Zavádění reformy probíhá na většině škol formálně, vytvoří se potřebné dokumenty, ale učí se pořád stejně – váha 2
- I přes zavedení RVP je ve škole obtížné prosadit změny stylu výuky a vlastní přístup; Myslíte si, že je individuální přístup k žákům za současných podmínek realizovatelný? – váha 1

Mezi všemi dotázanými učiteli byla naměřena hodnota indexu realizace změn 43,6. Je tedy zřejmé, že vlastní realizace změn, i když tyto nejsou považovány za zcela špatné, a jednotliví učitelé jsou změnám vcelku nakloněni, poněkud pokulhává za očekáváním.

Bližší přehled Indexů a jejich hodnot u jednotlivých vybraných skupin učitelů (podle charakteristik) předkládáme v následující tabulce. Významné hodnoty jsou vyznačeny barevně.

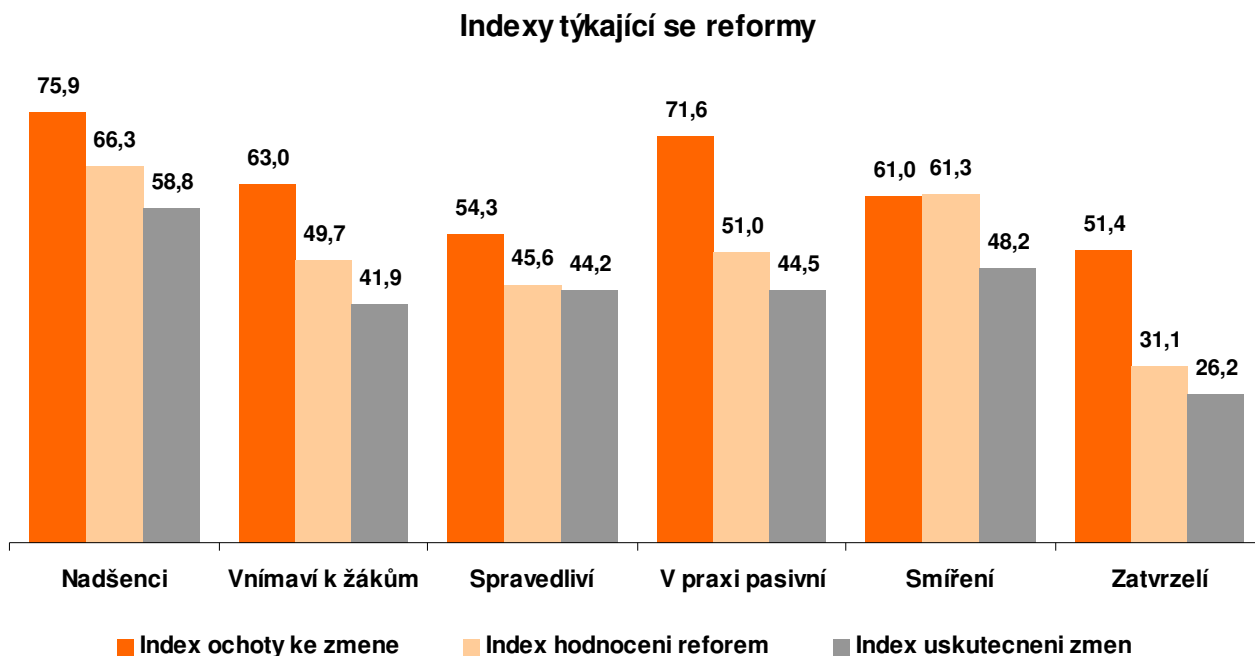
1. tabulka

Tabulka indexů		INDEXY		
		ochoty ke změně	hodnocení reform	uskutečnění změn
Jak dlouho učíte?	do 5 let	64,2	50,7	41,8
	5 až 10 let	64,8	51,5	46,5
	10 až 15 let	63,3	49,7	43,5
	Déle než 15 let	63,4	48,9	43,2
Jak jste aktuálně v učitelství spokojen(a)?	Velmi spokojen(a)	68,4	54,4	49,8
	Spíše spokojen(a)	64,5	50,6	45,3
	Spíše nespokojen(a)	60,5	46,2	37,4
	Velmi nespokojen(a)	53,3	38,3	33,1
	Neví, neodpověděl/a	68,2	53,8	42,6
Kdybyste měl/a možnost se v čase vrátit, vybral/a byste si jiné povolání?	Rozhodně ano	59,6	45,4	40,0
	Spíše ano	62,9	48,2	41,0
	Spíše ne	63,6	50,2	43,7
	Rozhodně ne	68,1	53,5	49,0
	Neví, neodpověděl/a	61,9	48,7	44,0
Studoval(a) jste na fakultě vzdělávající budoucí učitele?	Ano	64,0	49,9	44,2
	Ne	62,2	48,8	41,1
Co pro Vás znamená být učitelem?	Poslání - životní mise	65,1	51,2	45,4
	Povolání, zaměstnání v oboru	63,9	49,8	43,9
	Zdroj příjmu	60,1	46,2	38,0
	Východisko z nouze	55,4	42,0	38,2
	Neví, neodpověděl/a	67,7	56,3	57,0
Na jakém typu školy vyučujete?	1. stupeň ZŠ	64,7	51,4	46,9
	2. stupeň ZŠ	64,7	51,0	44,5
	Gymnázium	63,3	48,0	40,9
	SOŠ, nematuritní obory	63,4	48,5	44,4
	SOŠ, maturitní obory	61,7	48,5	40,7
	Praktická škola	66,0	51,8	46,2
	Neví, neodpověděl/a	68,8	42,1	28,4

Věk	Do 29 let	62,8	48,9	41,9
	30-44 let	64,9	51,6	44,6
	45-59 let	63,1	48,8	42,9
	60 a více let	63,1	47,2	44,7
	neuvedeno	58,3	42,1	
Kraj	Praha	61,8	51,0	42,2
	Jihomoravský	64,8	51,3	41,8
	Moravskoslezský	65,7	54,5	48,1
	Středočeský	65,3	48,8	47,2
	Ústecký	67,4	52,2	47,0
	Jihočeský	61,6	47,9	39,2
	Královéhradecký	61,5	47,0	42,5
	Olomoucký	66,8	54,0	44,3
	Plzeňský	64,6	53,3	45,1
	Pardubický	63,9	46,3	41,0
	Zlínský	56,3	40,1	38,7
	Liberecký	67,3	51,3	46,4
	Vysočina	62,4	48,9	46,2
Karlovarský	65,7	55,4	42,8	
Pohlaví	Muž	62,6	48,4	42,0
	Žena	64,2	50,3	44,4
Celkem	Total	63,7	49,7	43,6

39. graf

▪ Indexy z hlediska různých typů učitelů

Na uvedeném grafu můžeme názorně vidět jak se u různých osobnostních typů učitelů liší úroveň třech indexů vyjadřujících postoje k reformě a ke změnám ve školství. Je patrné, že nejpozitivněji hodnotí reformy nadšenci, naopak zatvrzelí jsou ve svých postojích k reformě často skeptičtí.